RAPPORT FRÅN RESA TILL MAROCKO
6 - 20 JUNI 2015 MED FOKUS PÅ TROLLSLÄNDOR

Report from a trip to Morocco in June 2015 focusing on dragonflies

Magnus Billqvist • Ola Elleström • Helena Lager • Annica Nettrup

Hane ”atlastångtrollslända” / male *Onychogomphus boudoti.*

Nedan: ungefärlig resrutt och macchiasångare, atlasflugsnappare, atlastenskvätta och berberstenskvätta.

Below: our route and Western Olivaceous Warbler, Atlas Flycatcher, Seebohm's Wheatear, Red-rumped Wheatear (birdpics by Ola).

Innehåll

Allmänt om resan **3**
- Varför en resa? 3
- Trollsländornas aktivitet 3
- Kontakt / Contact 3

Resedagbok / Itinerary (Swedish) **4**
Dag 1: Skåne - Cascades d'Ouzoud 6/6. 4
Dag 2: Ouzoud - O Kasba Tadla 7/6. 4
Dag 3: Kasba Tadla - Azrou 8/6. 5
Dag 4: Azrou - Ifran - Azrou 9/6. 6
Dag 5: Azrou - Ziz 10/6. 7
Dag 6: Ziz - Hassilabied 11/6. 9
Dag 7: Hassilabeid 12/6. 10
Dag 8: Hassilabeid - Boulmane Dades 13/6. 11
Dag 9: Boulmane Dades - Ait Ourir 14/6. 12
Dag 10: Ait Ourir - Taroudant 15/6. 13
Dag 11: Taroudant - Sidi Ifni 16/6. 15
Dag 12: Sidi Ifni - Gulimine - Sifi Ifni 17/6. 16
Dag 13: Sidi Ifni - Sidi Kauoki 18/6. 17
Dag 14: Sidi Kauoki - Tameslohte 19/6. 18
Dag 15: Tameslohte - Skåne 20/6. 19

Bästa lokalerna / The best sites (English) **19**
- The *boudoti*-site 19
- Dayet Aoua 19
- Dayet NE Ifran 20
- Dayet Srji 20
- Oued Kassab S Essaouira 20
- Oued Lahkdar, Ait Bouaddi 21
- Oued Ziz N Erfoud 21

Observerade arter / The Species (English) **21**
- Trollsländor / Dragonflies 21
- Fåglar / Birds 24
- Herptiler / Reptiles & amphibians 29
- Däggdjur / Mammals 29

Tack / Thanks **29**
Litteratur och källor **29**

Omslaget: Två av våra värdinnor på det uppskattade Ouzoud Riad, marockanska flaggan, hane "eldbandad obelisk" *Trithemis kirbyi,* vitkronad stenskvätta. **Baksidan:** Hona "atlastångtrollslända" *Onychogomphus boudoti,* hane "saharaflickslända" *Ischnura saharensis* med hane och hona "gaffelflickslända" *Coenagrion scitulum* samt jordekorren Barbary Ground Squirrel.
Front cover: The crew at Ouzoud Riad, the Moroccan flag, male *Trithemis kirbyi* and White-crowned Black Wheatear. **Back cover:** female *Onychogomphus boudoti,* male *Ischnura saharensis* with male and female *Coenagrion scitulum* and a young Barbary Ground Squirrel.

Please note that trip report is mainly in Swedish, but with some parts in English. All pics by Magnus except where stated otherwise.

Allmänt om resan

Denna rapport är en förhållandevis enkel dito sammansatt mest för vårt eget höga nöjes skull. Har du frågor eller kommentarer på innehållet så kontakta oss gärna. För mer info allmänt om Marocko rekommenderas en titt i vår litteraturlista i slutet.

Fokus låg på trollsländor vilket innebär att man ganska mycket går med näsan i backen och då säkert missar en och annan fågel men det får man köpa.

Vi flög med Norwegian till Marrakesh av det enkla skälet att vi då kunde åka direkt utan byten. Vi hade inte bokat något boende längs vägen. Bil hyrde vi av Avis. 1 dirham (dh) motsvarade 0,85-0,90 kr.

Reserapporter från våra tidigare resor (Turkiet x2 och Spanien) hittar du här: *http://www.trollslandeforeningen.se/material/*

Varför en resa?

Målet var först och främst att se trollsländor, men också att göra det och avnjuta natur, mat och dryck i ett lagom tempo. Upplevelser kopplade till natur utan stress. Pragmatisk planering efter väder, tycke och smak. Fåglar i andra hand och sedan andra artgrupper då vi är intresserade av det mesta. För att hinna med allt vi ville uppleva blev det vissa dagar ganska lite tid i fält i förhållande till tid för transport, men om man reser när det är som varmast så missar man inte särskilt mycket.

Trollsländornas aktivitet

Det blir ofta extremt varmt mitt på dagen och några timmar in på eftermiddagen. Även om trollsländor är värmeälskande håller de sig förvånansvärt inaktiva under den varmaste delen av dagen. De är aktiva tidigare på morgonen än hemma, vilken förstås är tacksamt då det under den varmaste tiden på dygnet är närmast farligt att vara ute för länge i solen. Under den tiden på dagen hittas huvuddelen av trollsländorna i skugga och i lä, då det ofta blåser upp under eftermiddagarna.

Kontakt / Contact

Magnus Billqvist, Lund *magnus.billqvist@gmail.com*
Ola Elleström, Malmö *ola.ellestrom@gmail.com*
Helena Lager, Gårdby *helena.lager@gmail.com*
Annica Nettrup, Klågerup *annica.nettrup61@gmail.com*

Är något oklart eller behöver du mer detaljerade tips? Verkar något vara felaktigt? Saknar du något i rapporten? Hör gärna höra av dig till oss.

Don't hesitate to contact us for more details.

Resedagbok

Ort och lokalnamn eller motsvarande i **fetstil**. I första hand används ortnamnen som förekommer i Google Maps. Observera att det finns många olika stavningar på nästan alla orter beroende på vilken karta eller reserapport man använder. Ifran stavas t ex utan –e på flera kartor men Ifrane i många reserapporter.

Nya fågelresearter och vetenskapliga namn *kursiva*. Alla nya fågelresearter nämns. Ny trollsländereseart anges med svenskt namn plus vetenskapligt i kursiv stil. Föreslagna men ej antagna svenska namn inom ”citationstecken”. Observera att de allra bästa trollsländelokalerna beskrivs lite mer utförligt under annan rubrik.

Dag 1: Skåne - Cascades d’Ouzoud, 6/6.

Skåne – Kastrup – Marrakech – Oued Tensift, N Marrakech – Riad Cascades d’Ouzoud.

Vi möts på **Kastrup** i ganska god tid innan planet ska avgå, men långa köer till incheckningen gör att vi måste halvspringa till gaten. Planet blir ändå försenat en dryg timme vilket innebar att många flighter anlände **Marrakech** samtidigt, med långa köer och lång väntan som följd. Vi håller på att knappt bli insläppa i landet då vi inte angett vistelseadress, så vi skrev ett hotell Magnus mindes från förra resan och vips så gick det bra. Mobiltelefon eller e-post var de inte intresserade av, märkligt stenålders, vilket trams. Inte heller hur länge man planerade att stanna i landet. Sammanlagt blev det tre passkontroller; en snabbkontroll, en kontroll med stämpel och en kontroll av stämpeln.

Vi hämtar ut AVIS-bil, kollar hussparv inne i terminalen och tar lunch inne i staden *(trädgårdsbulbyl, turkduva, tamduva).* Första taginen serverades med en läcker marockansk sallad och yoghurtdrink. Handlar nödvändigheter som vatten på ett närbeläget köpcentrum *(blek tornseglare, ladusvala, hussvala* och även där inne fanns hussparv).

Första stoppet sker vid **Oued Tensift,** en flod alldeles norr om staden, tyvärr sländmässigt värdelös, med grumligt vatten och skräp, dessutom duggregn. En del fågel men bara vanliga, dock kul med första obsarna av *tofslärka, kohäger, forsärla, tornfalk, vit stork, sädesärla* (sannolikt inhemska rasen *subpersonata*), *mindre strandpipare, biätare, turturduva* och *grönfink*.

Färden bär österut. Fortsatt molnigt och ibland skurar. Dessutom ganska blåsigt, men närmare 40 grader varmt ändå. Något spontant stopp ger inga trollsländor, men sköldpadda och mer fågel, även från bilen, som *kornsparv, dvärgörn, ringduva, minervauggla, stubbstjärtseglare, blåkråka, medelhavsstenskvätta, koltrast, varfågel, rödhuvad törnskata, grå flugsnappare, svartstare, gråsparv* och *stensparv*.

Vädret och att tiden sprungit iväg lite gör att vi skippar några tänkta stopp och kör till boende i **Ouzoud** (600 dh/dubbelrum). Vi möts av *svart stenskvätta, cettisångare* och *sommargylling*, innan vi tar in på det oerhört charmiga **Riad Cascades d’Ouzoud**, alldeles intill de berömda vattenfallen. Mycket god mat, med öl och vin (vin gris!) till, värdarna dessutom charmiga och mycket trevliga, engelsktalande. Det senare skulle visa sig vara snarare standard än undantag faktiskt, vilket förstås var praktiskt för oss som endast har rudimentära kunskaper i franska och noll i arabiska.

Främst Ola men även Magnus följer finalen i Champions League via Olas telefon (givetvis har de WiFi) och jublar givetvis åt vinsten, Barcafans som de är.

Vi går ut i mörkret och plåtar fallen. Möts av en öronbedövande grod- och paddkör från flera arter. Särskilt paddorna visar upp sig fint och låter sig fotograferas på närhåll. Murgecko ses inne på hotellet och en viperasnok som hastigast utanför.

Under dagen noll arter trollsländor och 34 arter fåglar, men vilken kalaskväll det blev efter försenat flyg, strul i tullen och dåligt väder. Mersmak och förhoppningar inför dag två.

Dag 2: Ouzoud - O Kasba Tadla, 7 juni.

Cascades d’Ouzoud – Oued Lakhdar, Ait Bouaddi – Oued Laabid – Hotell E Kasba Tadla.

Upp sju för promenad innan frukosten. Härligt friskt och svalt och inga besvärande guider eller andra turister. *Atlasgröngöling, bofink, talgoxe, gulhämpling, grässångare,* riktiga klippduvor, *sydnäktergal*. Frukost strax efter åtta, rena lyxen med färskpressad juice, pannkakor med mera.

Oued Ziz, between Damia and Maadid.

Ny promenad efter det och nu hade insekterna och reptilerna också vaknat. *Calopteryx haemorrhoidalis ("kopparfärgad jungfruslända"), Erythromma lindenii (pokalflickslända), Platycnemis subdilatata ("maghrebflodflickslända"), Orthetrum brunneum (blåpannad sjötrollslända)* och *Trithemis annulata ("violett obelisk")* ses längs vattendraget som rinner ut och bildar vattenfallet. Fina obsar av sommargylling (påfallande vanlig här!), blåkråka, *macchiasångare* och sjungande *törnsångare* (resans enda).

Vi checkar ut och åker tillbaka den väg vi kom för att besöka **Oued Lahkdar** som vi struntade i under gårdagen på grund av sämre väder. Vi parkerar vid bron nära byn **Ait Bouaddi** och går österut mot dämmet.

Det lovar gott, när första trollsländan som ses är en hane av *Onychogomphus costae ("mindre tångtrollslända")*, en av de arterna vi var lite för tidigt ute för under förra årets Spanienresa. Vi ser en hona också, dessutom mycket fint och länge. *Trithemis kirbyi ("eldbandad obelisk")* är vanlig, som alltid längs vattendrag av den här typen, liksom den ständiga bundsförvanten *Orthetrum chrysostigma ("epålettsjötrollslända")*. Några *Anax parthenope (mindre kejsartrollslända)* och *Sympetrum fonscolombii (vandrande ängstrollslända),* samt några andra arter ses också, innan vi vänder strax innan dämmet. Den lilla flicksländan *Pseudagrion sublacteum,* som rapporterats härifrån lyser dock med sin frånvaro, tyvärr, men vi har inte sett något som ser ut som en bra miljö för flicksländor och det kan vara något tidigt för den.

Vi får sällskap av några lokala ungdomar och kommunikationen oss emellan är inte enkel, men de fick nog ändå veckans upplevelse att hänga med oss tokiga nordeuropéer en stund. Fåglar och annat ses också förstås. *Örnvråk, brun kärrhök, brunglada, korp, steglits, härfågel, gulärla, spansk sparv,* en obestämd fladdermus, en vattensköldpadda och repriser av t ex hussparv.

Väl åter vid bron tar vi lunch i skuggan av ett olivträd. Getter och får springer nästan över oss i sin iver att komma ner och dricka. Det är ruskigt hett, så vi tar bilen över till andra sidan bron istället för att gå, parkerar, och går ner till vattnet där vi sett att det kan vara bra för flicksländor. *Trithemis annulata* och resans första ex av *Ischnura saharensis ("saharaflickslända")* blir resultatet.

Vi lämnar floden och drar mot norr, mot **Bzou**. I en by längs vägen dricks det läsk och kaffe och vi uppdaterar oss på vad som hänt i världen i ett café med FC Barcelona-tema, lämpligt så här dagen efter CL-triumfen.

Vidare norrut och ut på stora vägen N8, där vi nästan omedelbums söker upp floden **Oued Laabid**, en stake out för några trollsländor. Tyvärr var denna sträcka av floden lika grumlig som några andra vi sett eller besökt dagen innan, kanske resultatet av kraftiga regn eller snösmältning i Atlasbergen. Det korta besöket ger i alla fall härfågel och en snygg sädesärla (de ser ju helt annorlunda ut här jfr med hemma).

Vidare på N8 mot Khenifra, som vi inser att vi inte kommer att hinna till innan det blir för sent. Därför börjar söket efter boende för natten från och med byn **Kasba Tadla,** men där hittas inte ett enda ställe, ett motell utanför byn finns inte trots en skylt som påstår motsatsen. Vi får tips om ett hotell längs vägen 15 km bort, så vi fortsätter. Trötta och hungriga är vi nu beredda att ta vad som helst, men det sista vi är förberedda på är att vi ska hitta ett fyrstjärnigt hotell med två pooler och pianobar (**Angle Atlas** 32.620215, -5.980867). Det ser ok ut så vi slår till. Tyvärr.

Det är lätt det sämsta stället vi bor på under resan, sett till vad det kostade (ett ställe i Taroudant kan möjligen utmana, men mer om det senare). Segaste och sämsta maten och inget fungerande WiFi, men åtminstone kan vi få öl och vin till maten och de har AC på rummen. Artgenomgång på ett av rummen. Under dagen elva arter trollsländor och 42 fåglar. 11/50 totalt.

Dag 3: Kasba Tadla - Azrou, 8 juni.

E Kasba Tadla – Oued Rbia, N Khenifra – El Borj – Oued Rbia, N Khenifra – stream between Ait Nouh & Arougo, E Khenifra – Hôtel Lion de l'Atlas, Azrou.

Frukost strax efter åtta, faktiskt helt ok. Så fort vi började rulla dök förstås det ena hotellet eller härbärget upp längs vägen. Typiskt, men vi var en aning desperata igår å andra sidan.

Mot **Khenifra**, där vi börjar med vandring på ostsidan av **Oued Rbia** strax norr om staden. Dagens främsta mål är att se *Onychogomphus boudoti,* och det ska enligt kartan vi fått vara i det här området. Vi går en timme

Three night pics from Ouzoud.

eller så längs floden och tillbaka, ser *Gomphus simillimus ("gul klubbtrollslända")* m fl arter trollsländor, *natthäger, trädnäktergal, backsvala, sammetshätta* och *silkeshäger*, men inga *Onychogomphus*.

Tillbaka till Khenifra för en liten grusväg på västra sidan av floden för att komma till den exakta punkten på kartan vi fått. Det var lite svalare idag, kanske "bara" 35 grader, men det var ändå skönt att njuta av lite AC i bilen. Vi följer en mer eller mindre uttorkad bäck ned till floden. Första obsarna av *Orthetrum trinacria ("lång sjötrollslända")*, och pulsen slår lite extra när vi ser en undflyende *Onychogomphus*, men det visar sig "bara" vara *O. uncatus ("större tångtrollslända")*. Nere vid floden hittar vi å andra sidan överraskande gott om *Calopteryx exul ("maghrebjungruslända")*, både hanar och honor, äggläggande och vaktande hanar ses fint. Mycket glädjande, det här var en art vi endast hade några få och ganska svåråtkomliga lokaler för.

Svarthakad buskskvätta och trädnäktergal är riktigt vanliga här, och vi ser annat småskoj, som bjärt färgade agamer, fjärilar och fler, men bara repriser, av trollsländor.

Vi fortsätter längs grusvägen, som bitvis blir något äventyrlig, hela vägen till **El Borj**, där vi hugger in på en av resans bästa luncher. Vi är något förbryllade, minst sagt, över lokalens utseende och att det inte finns något vatten i de små vattendragen vi besökt, så Magnus passar när vi har WiFi på att kontakta Sónia Ferreira. Vi får ett gäng bilder på hur arten ser ut och info om lokalens unika miljö. Vi frågar inte om var det är, då vi av annan person fått koordinat.

Ett vederkvickande lunchstopp senare och med mer kött på benen om *O. boudoti* åker vi tillbaka till västra sidan, fast beslutna om att hitta rätt ställe. Vi hittar ett område med annorlunda geologi, med flera små, dock torra, bäckar, och spot on på koordinaten. Fina obsar på landsköldpadda och *lagerlärka*, men inga som helst trollsländor och nu är vi övertygade om att något är fel med lokalangivelsen. Tillbaka till konsultation med Sónia och koordinater som visar att vi är nästan 20 km fel. Well, vi hittade i alla fall en ny och individrik lokal för *C. exul* (som vi redan två dagar senare skulle dela med oss av, men det återkommer vi till).

En stund senare når vi en inbjudande liten lokal alldeles intill vägen, 12 km **O Khenifra**. Trollsländeporr stundade i form av njutobsar av flera fina arter. *Coenagrion mercuriale ("hjälmflickslända")* var vanlig i källflödena. *Cordulegaster princeps ("atlaskungstrollslända")* patrullerade med många individer och föreföll nästan orädd. Några enstaka *Orthetrum coerulescens (mindre sjötrollslända)* sågs, medan uppskattade repriser som *O. uncatus* och *C. haemorrhoidales* gav fina fotomöjligheter.

Vi ser några tenerala flodtrollsländor som drar iväg innan vi säkert hinner arta dem, men de flyger upp från just det området där *Onychogomphus boudoti ("atlastångtrollslända")* ska hålla till, och vi vet att vi kan vara på gränsen tidsmässigt. Först efteråt visar det sig att några av oss fått bilder på en hane, men det visste vi inte då, så vi beslöt oss för att återvända någon dag senare.

Vidare norrut i någon timme, mot **Azrou**, som välkomnar oss med *tornseglare* och *kaja*. Vi tar in på **Auberge du dernier Lion de l'Atlas** (finns under flera olika namn, både som auberge och hotell), och får sent omsider (kl 23) en utmärkt middag. Rummen kostade bara 150 dh. Under dagen 13 arter trollsländor och 42 fåglar. 59/19.

Dag 4: Azrou och Ifran, 9 juni.

Azrou – cedar forest S Ifran – Ifran – Dayet Aaoua – Dayet NE Ifran – Ifran – Azrou.

Vi skippade hotellfrukost till förmån för skogsfåglar och var på plats i **cederskogarna** mellan Azrou och Ifran ca 07.30. Det var nästan lite kyligt!

Där gick det undan, så fort vi lämnade bilen började det ramla in nya researter, varav många sådana som vi sedan inte skulle komma att se någon mer gång under resan. *Större hackspett, trädlärka, rödhake, dubbeltrast, gärdsmyg, svartmes* och *nötväcka* utgjorde bekantskaper hemifrån,

Calopteryx exul N Khenifra.

men de kryddades av *trädgårdsträdkrypare, bergsångare, koboltmes, atlasflugsnappare, brandkronad kungsfågel*, en familj stensparvar och på avstånd ropade atlasgröngölingar. Inte minst de snygga atlasflugsnapparna var vanliga och lätta att hitta här. Skogen var fin med resliga cedrar och gamla ekar av flera arter. Synd bara att man skapat en soptipp även här.

Vidare för rejäl brunch i turistiga **Ifran**, där *rödfalkarna* stod som spön i backen. Temperaturen var sval och molnen låga så vi beslöt oss för att satsa på fågelskådning före trollsländor, var det tänkt i alla fall.

Dayet Aaoua bjöd direkt på makalöst många och dessutom makalösa obsar på *svarthalsad dopping* och *kamsothöna*. Tubarna kom fram för första gången på resan och snart kunde fler researter tillfogas listan: *gräsand, snatterand, brunand, vitögd dykand, smådopping, skäggdopping, rörhöna, sothöna, styltlöpare* samt repriser på atlasgröngöling och sommargylling.

Solen kom plötsligt fram och pang! så uppenbarade sig tusentals flicksländor längs sjöns stränder. De två i särklass vanligaste utgjordes av *Coenagrion scitulum ("gaffelflickslända")* och *Enallagma deserti ("nordafrikansk sjöflickslända"),* med inslag av *Crocothemis erythraea (karmintrollslända)* och idel bekantskaper hemifrån: *Erythromma viridulum (mindre rödögonflickslända), Anax imperator (blå kejsartrollslända), Orthetrum cancellatum (större sjötrollslända)* och *Sympetrum striolatum (större ängstrollslända).*

Vi gjorde flera strandhugg samt vandrande ett tag längs den stora sjön innan vi fortsatte längs sydsidan. Tyvärr började det blåsa ganska kraftigt så det blev svårare att skåda trollsländor. *Enkelbeckasin* och massa fina orkidéer kunde i alla fall avnjutas.

Vi fortsatte genom palatset runt hela sjön och kunde lägga till *hämpling* innan vi åkte tillbaka mot Ifran. Strax innan det planerade stoppet vid en sjö nordost om staden blev det tvärstopp för *atlasstenskvätta*. Den skulle visa sig vara ganska vanlig i området, och flera stycken sågs fint närmare sjön också.

Sjön var spännande och gav snabbt nya trollsländor, liksom *alpseglare*, ännu fler kamsothönor, blåkråkor samt resans enda kärrsköldpaddor. Tre arter *Ischnura* kunde studeras sida vid sida, snacka om pedagogiskt. Förutom den allestädes närvarande *Ischnura saharensis* var det *I. graellsii ("bågflickslända")* och *I. pumilio (mindre kustflickslända).* Bland alla flicksländor plockades en fin *Ceriagrion tenellum ("mindre blodflickslända")* ut dessutom. Enda obsarna på hela resan av *Coenagrion puella (ljus lyrflickslända)* och *Libellula quadrimaculata (fyrfläckad trollslända)* gjordes vid sjön. Det omgivande landskapet var kargt, kuperat och vackert. Vegetationen påminde en hel del om alvarvegetation; små och krypande blommor.

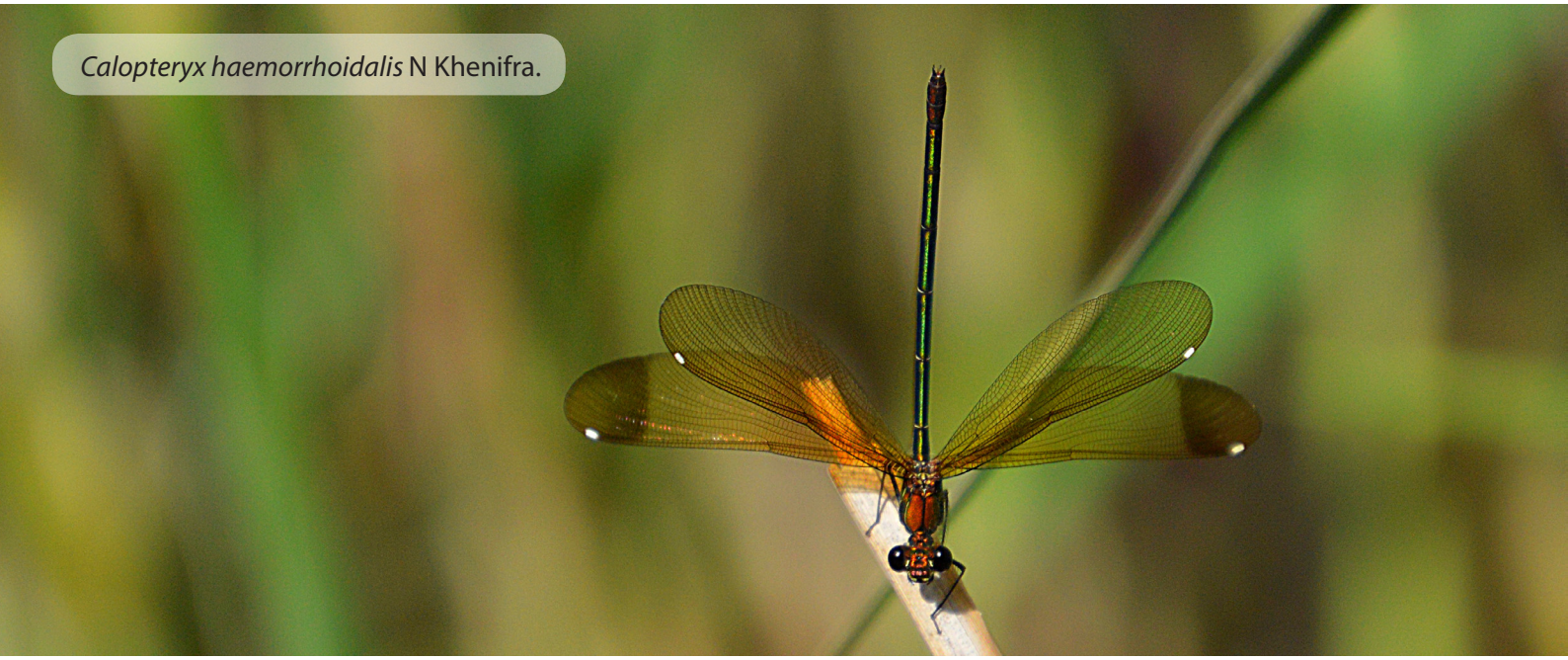
Lunchdags, och i **Ifran** kunde vi stilla både hungern och kontakten med omvärlden via WiFi i restaurangen (hittills hade alla ställen haft WiFi UTOM det så kallade fyrstjärniga hotellet). Vi gjorde ett stopp i cederskogen igen så Ola kunde få chans till foto på gröngölingen, vilket också fixades snabbt.

Tillbaka i **Azrou** redan vid 17.30 för uppfräschning, tupplur/shopping (gissa vilka som gjorde vad?), artgenomgång med mera, innan dagen avrundades, som vanligt med tagine med tillbehör, vid 20-snåret. 15 trollsländor, 60 fåglar. 31/87.

Dag 5: Azrou - Ziz, 10 juni.

Azrou – stream between Ait Nouh & Arougo, E Khenifra – El Kebab – Zeida – Midelt – Maison Vallée de Ziz, S Errachidia.

Frukost 07.30 och avfärd efter utcheckning. Mot **Khenifra** och *boudoti*-lokalen dit vi anländer ca halv tio. Blå himmel och sol, som på beställning. Nu hade vi en lite annan sökbild och efter tips från och noggranna studier av Sónias pdf rör vi oss annorlunda. Vi följer det lilla grunda källflödet i några hundra meter. Gott om *Coenagrion mercuriale,* flera *Cordulegaster princeps,* men inga *Onychogomphus* vid vattnet. Ändrad sökbild igen, för uppenbarligen patrullerade ännu inga hanar.

Calopteryx haemorrhoidalis N Khenifra.

En *O. uncatus*-hanne en bit bort på ett fält höjer pulsen. En stund senare ropar Ola och minsann är det äntligen rätt: en inte teneral men ännu inte helt utfärgad hona *O. boudoti* i all sin prakt! Den sitter ute på ett helt torrt, plöjt fält, ömsom på saker som sticker upp, ömsom direkt på marken (trots vad som står i beskrivningen av arten). Mycket väldokumenterad blir den, innan den drar iväg, ännu längre bort från vattnet.

Vi sprider ut oss igen, och medan Magnus ligger på knäna och plåtar *Gomphus simillimus* hittar Annica en hane *O. boudoti*, yay! Även den håller till på ett torrt fält en bit från vattnet, och ses då och då sitta direkt på marken, men liksom honan väljer den helst jordkokor eller stenar som sticker upp en bit. Även hanen är i stadiet mellan teneral och könsmogen, alltså ännu inte redo för att patrullera och hålla revir.

När hanen fått nog av oss (den tröttnar snabbare på oss än vi på den), sprider vi ut oss igen och strosar lugnt runt i det fina området och plåtar trollsländor. Magnus ligger åter på knäna men den här gången för *Orthetrum nitidinerve ("gulvingad sjötrollslända")*, när nästa hona *O. boudoti* hittas. Även denna hittas ute på ett fält men tar sin tillflykt till buskar nära vattnet. Där är den så tillmötesgående att den tillåter oss att till och med plåta med våra mobiler. När vi alla är nöjda dyker plötsligt en belgare upp som från ingenstans, med håv dessutom. Det är förstås ingen slump, utan han är förstås där för *boudoti* han med. Han är dock inte ensam, utan nämner att kollegan Henri Dumont är en bit bort.

Vi lämnar honom åt sitt öde, efter att Ola visat honom var honan håller hus, och vandrar ner till det större vattendraget. *O. uncatus* och vackra ödlor ses fint, och Magnus spenderar en givande stund med Henri. Henri är på jakt efter DNA på *boudoti* och *exul* m fl arter, och har precis sett *exul* en bit nedströms. Vi delar med oss av våra erfarenheter av dessa innan vi skiljs åt.

Glada i hågen drar vi mot **Zeida** på mindre vägar med bitvis dramatisk utsikt, med melonstopp utanför **El Kebab** och lunch i en närbelägen by. Det är verkligen prisvärt, en rejäl lunch med tagine och kaffe på maten kostade 52 dh. Vi kör genom dehesa-liknande miljöer,

A DONKEY, A SWEDE, A BELGIAN AND TWO LOCALS AT THE BOUDOTI-SITE. FOTO: ANNICA.

plåtar minervauggla och kör över en stor, öppen slätt där vi vid ett vattendrag stannar för naturbehov. *Vaktel* spelar och *Erythromma lindenii* sitter bland annat på en flytande men död sköldpadda.

Vi når **Zeida Plains** när det är som varmast men försöker ändå hitta dupontlärka. Vi vandrar runt men ser endast *dvärglärka* och ger upp efter en knapp timme. Minst tre arter *Stipa* (gräs) observeras också. I **Midelt** shoppar vi livets nödtorft, och *blåtrast* sjunger. Vi åker genom spännande pass och över platåer. Vyerna över det terrakottafärgade landskapet är otroligt vackra. Då husen rappas av den lokala leran har de samma färg som omgivningarna. Stubbstjärtseglare, svart stenskvätta, minervauggla och biätare ses från bilen. Vi förvånas för inte första gången på resan var alla rovfåglar håller hus, ser bara eller nästan bara enstaka röd- eller tornfalkar.

Vi passerar **Errachidia** och tar in för natten på **Maison Vallée de Ziz**, där de gör allt för att visa sig på sin bästa sida. Det blir teceremoni med ägaren i trädgården medan solen går ner över palmerna i floddalen intill. Han berättar för övrigt att det myckna regnandet under vårvintern gjort att det är mycket vatten och sjöarna kring Merzouga håller ovanligt mycket vatten för årstiden. Trevliga nyheter för oss.

En mäkta bra middag följer, inklusive öl och vin som rings in på begäran. Vi avrundar med whisky, cigariller och artgenomgång på terrassen (fortfarande 25–30 grader varmt), till ackompanjemang av grod- och paddkören.

Eastern side of Dayet Aaoua.

TRAGOPOGON SP?, OUKAMEIDEN. FOTO: OLA.

Pris för enkelrum 350 dh, inklusive middag och frukost. Nio arter trollsländor, 32 fåglar. Totalt nu 32 trollsländor och 90 fågelarter.

Dag 6: Ziz - Hassilabied, 11 juni.

Maison Vallée de Ziz – Oued Ziz, Ouled Chaker – Oued Ziz, Ksar Jdid – Oued Ziz, S Aoufous – Oued Ziz, N Maadid – Erfoud – E Rissani – Auberge L'Oasis, Hassilabeid – Dayet Srji – Auberge L'Oasis – E Rissani – Egyptian Nightjar – Auberge L'Oasis.

Annica och Helena tar en morgonpromenad i floddalen. Hela floddalen är som en skog av palmer och granatäpplen, i stor kontrast till det omgivande, karga landskapet. Under palmerna har man på vissa ställen små, små odlingar av t ex majs, squash och lusern. Lusernen används uppenbarligen som foder till djuren, för överallt ser vi under hela resan åsnor, cyklar, moppar och människor fullastade med nyskördad lusern.

Vi får en rejäl frukost på Maison Ziz innan vi drar ut för att utforska floden. Vi börjar vid **Ouled Chaker**, där det enda vi ser är *I. saharensis*, något som skulle visa sig vara fallet flera gånger under resten av resan i öken- och halvöken. *Eksångare*, som här företräds av den distinkta rasen(?) *saharensis* med mindre näbb och annorlunda sång än nominaten längre österut, är vanlig och ses eller hörs vid varenda stopp där det fanns tamarisker och vatten.

Nästa stopp är vid **Ksar Jdid**, med liknande resultat och vi börjar undra var alla trollsländor håller hus. Det är i och för sig ganska tidigt på dagen, men värmen är redan påträngande.

Det tredje stoppet, söder om **Aoufous** vid en stor bro över floden, ger lite mer. Första *gröna biätarna* inte minst, trädnäktergal och flera arter trollsländor. Vi har nu uppenbarligen nått den del av Marocko där plötsligt *Ischnura fountaineae ("oasflickslända")* finns sida vid sida med *I. saharensis.* Typiska individer av båda arterna utgör inga problem, men variationen är som vanligt stor i *Ischnura*-komplexet. Från och med detta stopp ser vi under tre dagar båda arterna vid i princip samtliga stopp. Någonstans längs vägen här började också *vitkronad stenskvätta* ses, också en art som efter det sågs överallt i lämplig biotop.

Det är en småtrevlig morgon, men då vi hade rapporter om ganska många fler trollsländearter från området känns det ändå lite torftigt. Som tur är skulle det komma att ändras vid sista stoppet innan lunch. Stoppet var inte planerat, men från bilen ser det för läckert ut för att inte kollas. Där vägen passerar på en bro över Oued Ziz mellan **Damia och Maadid**, några km N Erfoud ses två nya researter i form av *Anax ephippiger (brun kejsartrollslända)* och *Trithemis arteriosa ("karminobelisk"),* plus bland annat *P. subdilatata, A. parthenope, C. erythraea,* och *T. annulata.*

Enligt tre av deltagarna är nu hettan mycket påtaglig (sökert minst 40 grader) och vatten i bilen och skugga under bron är att föredra framför att, som den fjärde resedeltagaren fortsatt gör, plåta trollsländor i solen. När den fjärde till slut uppmärksammas på detta tar vi vår tillflykt till **Erfoud** för lunch och kalla vätskor.

Färden fortsätter sedan söderut, mot Merzouga, men först gör vi ett försök att hitta ökennattskärra på dagkvist (jo, det heter så, även om de sitter på marken!) alldeles utanför **Rissani**. Vi ser ingen sådan, men däremot de första tofslärkorna som är rejält mycket kraftigare i "the bill departement", och som går under namnet *maghreblärka* och mycket väl kan tänkas vara en egen art. Även denna var från och med nu mycket vanlig och sågs ofta i detta område.

Landskapet blir mer och mer kargt ju längre söderut vi kommer. Nästan inget annat än tamarisk och palmer växer glest i sanden/gruset. Vi checkar efter tips in i byn **Hassilabeid**, på **Auberge l'Oasis** för två nätter (enkelrum 250 dh, inkl. middag och frukost). Häckning av vitkronad stenskvätta på gården ger fina bilder. Vi beställer middag till kvällen, tar en välbehövlig siesta och lämnar Aubergen igen vid 16.30.

Det kändes väl inte sådär mycket svalare direkt, men efter dusch och vila var vi nu sugna på att se mer. Vi tar "dirt tracks" eller "pister" som de kallar det här, ut till **Dayet Srij**, som mycket riktigt höll mycket vatten. Det var dessutom mycket mer vatten än vi någonsin sett på någon flygbild eller hört andra beskriva från denna årstid. Det brukar snarare vara helt torrt eller enbart bestå av starkt salthaltiga pölar som enbart lockar flamingos, typ.

Det blåser tyvärr friskt, men vi upptäcker snabbt att sländorna tagit sin tillflykt till skugga och lä bakom låga tamarisker. Smått bisarra ansamlingar satt tätt ihop vid varenda tillstymmelse till lä och skugga. Främst tusentals *S. fonscolombii*, varav säkert 99 % är tenerala eller näst intill. 10–25 ex per kvadratmeter är ingen överdrift, och ytorna är enorma! Bland dem 100-tals eller mer av *I. saharensis* och bland dem i sin tur en tiondel så många *I. fountaineae*, vilket förstås ger goda jämförelsemöjligheter. Enstaka *C. erythraea*, *A. ephippiger* och *A. parthenope* också.

Vi hoppades på *Pantala flavescens* då det finns några vinterobsar från området, men när vi väl hittar något udda är det en art vi inte haft en tanke på. En hane *Selysiothemis nigra ("vimpeltrollslända")*, sitter plötsligt mitt framför näsan på Magnus. Den stannar inte där länge, men innan den lyfter och försvinner iväg i blåsten hinner alla åtminstone se den och få några dokumentationsbilder. *S. nigra* ska enligt Dijkstra (2006) inte finnas i Marocko, men senare ser vi att det finns en obs från nordvästra delen av landet. Supertungt med andra ord!

Fåglar då? Jodå, sjön och dess omgivningar bjuder på nya researter som *ökenkorp, rostand, större flamingo, svartbent strandpipare, storspov, skrattmås, sandtärna* och *fältpiplärka*. Vi hittar också ett ställe där *vitbukiga flyghöns* i skymningen kommer för att dricka i flock efter flock (31.6'4N, 4.3'21W), innan vi vänder åter till Aubergen för middag. En tagine köfte, Dune Sallad, melon, kaffe och artgenomgång senare, tas ficklamporna fram och vi kör ut i mörkret till **Rissani**.

Vi kör långsamt fram längs pisten där vi tidigare under dagen gått, nu med ögonen följande lampornas sken. Efter en stund flög en *ökennattskärra* upp, yay!, men ingen annan sågs trots en stunds letande. Mission accomplished, till slut. 11 trollsländor och 38 fåglar under dagen. Totalt nu 36/104.

Dag 7: Hassilabeid, 12 juni.

Auberge L'Oasis – beduin camp E Auberge Sahara Garden – Auberge L'Oasis – Dayet Srji – Erfoud – Oued W Erfoud – Oued Ziz, W Erfoud – desert NW Erg Chebbi – Yasmina - Auberge L'Oasis.

Iväg 06.30 utan Annica som mår lite sådär. Pist till och sedan förbi **Yasmina, norr om Erg Chebbi**, där vi parkerar där sanddynerna börjar på riktigt. Det är rikligt med vatten även här, med två sjöar. En familj *saharaskriktrastar* underhåller oss innan vi vandrar upp på dynerna och iväg 2 km in i öknen. *Ökenflyghöna* ses i några flockar. Jobbig, stark motvind sandblästrar våra kroppar och det känns något osäkert att gå rakt ut i öknen mot en koordinat där det till vår kännedom inte setts någon ökensparv sedan i juni året innan. Ökensparv ja, det är därför vi utsätter oss för detta vadande och klivande i sandblästern. Vi ser åtminstone någonstans långt där borta i öknen topparna på några palmer, och det är dit vi ska. Det kanske inte är den mest bekväma promenaden i våra liv, men samtidigt är det en otrolig upplevelse att vandra över dessa enorma, vegetationsfria sanddyner strax efter soluppgången.

Väl framme vid den lilla boplatsen, välkomnas vi av två supersöta och kelsjuka schäfervalpar och en, och senare två, av männen som bor här. "Sparrow?" frågar den

Red-knobbed Coot / kamsothöna

yngre av dem, uppenbarligen är vi inte de första som varit på besök.

Vi hör och ser gråsparvar och turkduvor men i princip inget annat. Vi har väl inte direkt gett upp, men när vi kollat över hela stället har vi inte sett något intressant. Då hoppar en sparv upp på taket på ett litet skjul, något avsides från övriga ”byggnader” (det mesta är tält): en hane *ökensparv*! En stund till och vi har hittat häckning av dem i nämnda skjul (31.221225N, 3.956267W), där vi kan se hona och hane turas om att komma med mat.

Tyvärr blåser det upp än mer och vi vill inte riskera att fastna 2 km ute i sanddynerna i en sandstorm, så vi börjar gå tillbaka. Med vinden i ryggen går det fort, och snart är vi tillbaka på **Auberge l'Oasis** och äter frukost ihop med en nu något piggare Annica. Duscha måste vi göra innan vi kan fortsätta, för att åtminstone försöka få bort det värsta av sanden som trängt in i öron, näsa, mun etc. Det går sådär.

Auberge-ägaren förutspår att vinden ska mojna så vi åker ut till **Dayet Srji** för trollsländor. Vinden mojnar inte det minsta, men vad gör väl det när vi ser om möjligt ännu fler *S. fonscolombii.* Det måste röra sig om 100 000-tals om inte fler som lämnat vattnet dessa dagar. Larvhudar sitter i klasar på tamariskerna långt upp på land. På grund av blåsten kurar de i svärmar bakom högre vegetation, så vi vandrar runt där sådan står att finna och försöker hitta russin i *fonscolombii*-kakan. *I. saharensis* är näst vanligast, 100-tals eller 1000-tals ses, varav 10-20 procent är *I. fountaineae.* Bland dem hittas enstaka *T. annulata, A. parthenope, C. erythraea, O. trinacria, O. chrysostigma,* men ingen stänkare som dagen innan.

På fågelfronten är en hona *ökenstenskvätta* ny researt, medan ”maghreblärka” och eksångare fortsatt är vanliga kring sjön. Vi noterar att flera arter som rastade i sjön under gårdagen är borta (t ex storspov, skrattmås), men istället kommer en flock *årtor* dragande.

Vid 13-tiden har hettan blivit rejäl (> 40 grader), så vi kör norrut mot **Erfoud** för att döda några heta timmar i bilen och äta lunch, innan vi under eftermiddagen besöker två platser vid två olika floder Ö resp. V om Erfoud. Vid båda har det under vintern setts *Sympetrum sinaiticum*, men de är antagligen någonstans långt från vattnen vid den här årstiden och vi kammar också mycket riktigt noll på den fronten. En del annat ses förstås, som några trollsländor, grön biätare, läckra skalbaggar, döda hundar med mera…

Vi väljer att köra på pist hela vägen till **Erg Chebbi** från Erfoud, något som vi inte rekommenderar då den vägen inte längre är så bra, efter att vägen från Rissani till Merzouga asfalterats. Det var väl mycket tvättbrädor… Ungefär halvvägs ser vi resans första *sandökenlärka*, och senare når vi en känd stake-out för *saharasångare* (31.2406N, 4.0778W). Vi hinner knappt ut ur bilen innan de första *härfågellärkorna* visar upp sig ytterst fint, och någon minut senare ser vi de charmiga sångarna också.

Vi tar en koll vid vattnet kring **Yasmina** för trollsländor men kontrasten gentemot Dayet Srji är total: vi ser inte en enda trollslända. En ensam *drillsnäppa*, påträngande försäljare, många kameler, fina sanddyner och en stunds rallykörning på pisterna senare är vi tillbaka på härbärget.

Middag 19.45, artgenomgång och sömn. 10 trollsländearter och 40 fåglar under dagen. 36/113.

Dag 8: Hassilabeid - Boulmane Dades, 13 juni.

Auberge L'Oasis – Dayet Srji – Rissani – Erfoud – wheatear stops – Imiter – Auberge Al Manader, Boulmane Dades.

Sovmorgon var det tänkt och vi hade stämt träff för frukost vid åtta. Alla vaknar dock tidigare än så och tur är väl det, då Annicas klocka plötsligt inte tajmar våra andras. Klockan ska i morgon vridas en timme tillbaka till ramadan-tid, men vissa telefoner kunde tydligen inte vänta.

Vi lämnar nöjda en mycket trevlig Auberge, med sikte på ett tredje besök längs **Dayet Srijs** stränder. Det blåser mindre och vi är på plats tidigare än tidigare. *S. fonscolombii* i tiotu-

Female *Cordulegaster princeps*.

sentals eller snarare 100 000-tals möter oss som vanligt, med uppemot 40 ex bakom eller i varenda liten buske.

Sjön måste vara extremt ”giftig” ur fågelsynpunkt också, med stort utbyte dag för dag. Idag ser vi plötsligt flockar med *gråhäger* och *skärfläcka*, nya för resan, och roständerna har ökat från 30 till 300. Vi stöter också framför oss upp en flock med 35 *korttålärkor* samt en härfågellärka.

På sländfronten intet nytt, men ytterligare fina obsar av *C. erythraea* och *A. ephippiger*. Någon kilometer från den första hittas som dagens sländclou ytterligare en hane *S. nigra.* Vi passar på att köra fast i lera men tar oss loss efter några försök med tamarisk-kvistar och välkoordinerade krafttag.

Vi ska köra ca 20 mil idag så vi lämnar sjön och testar hitta ökennattskärra på dagkvist O **Rissani** igen utan resultat. Alldeles därefter får vi böta 300 dirham för att ha kört 68 på en 60-väg.

Lunch i **Erfoud**. Västerut och längs vägen spanar vi förstås fågel och annat, men det blir mest landskap och svarta stenskvättor. En omtvistad temperaturnotering görs i **Tineghir** kl 17.10; +48 grader! Vi följer råd av Gosney och stannar till längs vägen för att spana maghrebstenskvätta men kammar noll sådana.

Alldeles väster om **Imiter** (31.374379, -5.810608) följer vi tips från Sander Bot om ökenuv på dagkvist, men får nöja oss med *stenökenlärka* och fina obsar på brunryggad sandräv som lämnar sin lya och senare ses komma åter.

Vi kör till **Boulmane Dades** och tar in på **Hotel Alamande** med magnifik utsikt över floden Oued Dades (enkelrum 150 dh). Tjejerna fixar efter tips två flaskor vin varav en intas till fin middag på terrassen. Artgenomgång och planering inför morgondagen på Annicas rum. Mäktig grodkonsert med inslag av sydnäktergal och som senare följdes av en mindre rolig men väl så ihållande hundkakafoni. Nio trollsländor, 30 fåglar. 36/116.

Dag 9: Boulmane Dades - Ait Ourir, 14/6.

Auberge Al Manader – Tagdilt Track – Auberge Al Manader – Oued Dades, S Ait Youl – Ouarzazate – Oued Ait Douchen SE Ouarzazate – S Amerzgane – Tizi-n-Tichka – Le Coq Hardi, Ait Ourir.

Iväg fem eller sex beroende på vilken klocka som visade rätt. Alla fyra kommer åtminstone iväg samtidigt. Kort färd till **Tagdilt Track** alldeles öster om staden. Det tar en stund innan vi ser något då det är lite mulet och soluppgången dröjer. Det hörs fågel och bland det första vi får syn på är en familj *tjocknäbbade lärkor.* Sedan rasslar det till och vi stannar när vi såg något, vilket var ett ganska produktivt sätt, då flera arter ofta hittades på samma ställe. *Ökenberglärka* är en av de vanligaste arterna, och ses vid ett tillfälle ihop med den stora gnagaren Sand Rat.

Ökenstenskvätta och vitbukig flyghöna ses många gånger väldigt fint, särskilt när de passerar framför bilen med ungar i släptåg. Nästan alla arter verkar ha nyligen flygga ungar att mata, eller som korttålärka, samlas i stora flockar.

Två *ökenlöpare* ses nära men ganska kort. Ett generellt tips här är att prova att tuba och gå istället för att bara köra med bilen.

Ökentrumpetare ses några gånger och en *berberfalk* håller utsikt länge och väl från en välplacerad sten, nära klassiska Wheatear Rock. Där ses inte en enda stenskvätta, så den platsen, som besöks av många, verkar åtminstone under senare delen av häckningstiden inte vara så givande.

Vi kör sakta på pisten tills vi når till asfaltsvägen, där det intill ska finnas små vattenhål. Vi hittar inget vatten dock, men ändå ses en del *kronflyghöns* passera över då och då. Till skillnad från de vitbukiga är de helt tysta. Nu är vi egentligen klara med sträckan, men vi har inte sett den art som ska vara vanligast, nämligen berberstenskvätta. Vi kör tillbaks via stora vägen till där vi började för att testa där igen, då det var så tidigt och tyst när vi anlände. Vi hinner knappt in på Tagdilt Track förrän alla fyra får syn på något intressant, men det tar en stund innan vi inser, att Ola och Magnus tittar på *berberstenskvätta* medan Annica och Helena ser en *berbersångare* (eller snårsångare beroende på vilken taxonomi som används). Tyvärr ses inte sångaren igen, men flera stenskvättor ses fint.

Till hotellet för frukost på terrassen, där *klippsvala* håller hov. Vi lämnar byn i riktning mot Ouarzazate. Vi kör en detour ner till **Oued Dades söder om byn Ait Youl** (31.192184, -6.140234) och hittar ett mycket fint ställe rent visuellt, men det är inte direkt tjockt med trollsländor.

O. costae, T. kirbyi, P. subdilatata m fl ses åtminstone, liksom tre arter ärlor, diverse grodor, vattensköldpaddor och resans första *maghrebstenskvätta*. Om vi hade haft tid hade vi vandrat upp och ner längs vattnet då det såg mycket bra ut i båda riktningarna, särskilt norrut, närmare byn. Vi stannar till en stund för fruktlöst span ute vid vägen efter maghrebstenskvätta vid känd plats (31.107051, -6.422163). Vi vill gärna se fler då vi hittills endast sett en hona.

I **Ouarzazate** försöker vi fylla på förrådet av vin/öl utan framgång, trots hjälp av Lonely Planet, appar och googling medan vi tar lunch. Vi försöker sedan hitta till platser för trollsländor sydost om staden, där vatten från ett dämme rinner ut. Vi kommer dock inte åt ordentligt, och når mest isolerade fickor med vatten, då pisten till dämmet var i uselt skick. De allestädes närvarande *I. saharensis* och *T. kirbyi* ses förstås, samt grön biätare.

Vidare mot nordväst, där vi i byn **Amerzgane** kör av mot SSV för att nå en lokal med maghrebstenskvätta (31.024N, 7.225W). Vi parkerar och går runt och ser ganska snabbt stenskvättor på avstånd, uppe i stenskravlet. En hona och tre ungfåglar ses, plus ökentrumpetare och stenökenlärka, men ingen hane maghreb. Gott nog med en nästan hel familj.

Upp och över bergen genom det dramatiska passet **Tizi-n-Tichka**, vilket går tämligen långsamt på grund av slingriga vägar och en del tunga lastbilar. Bitvis mycket fina vyer, *sparvhök*, atlasgröngöling och stubbstjärtseglare.

Efter att ha varit inne och vänt i den kaosartade staden **Ait Ourir** hittar vi ett hotell ute vid N9 där vi tar in; **Le Coq Hardi.** Enkelrum kostade 250 dh. Middag med vin minsann, artgenomgång på Magnus rum. Vi saknar WiFi, vilket verkar vara en regel snarare än undantag när vi bor på hotell. Märkligt. Fem arter trollsländor, 50 fåglar. 36/127.

LIBELLOIDES ICTERICUS, OUKAMEIDEN.

ROCK BUNTING, OUKAMEIDEN. FOTO: OLA.

Dag 10: Ait Ourir - Taroudant, 15 juni.

Le Coq Hardi, Ait Ourir – Oukameiden – Tizi-n-Test – S Asni – Oued N'Fis, S Ouirgane – Hôtel Saadiens, Taroudant.

Frukost halv åtta, en bra sådan, sedan upp mot bergen med sikte på nästan 3 000 möh. Ganska långsamt går

Dayet Srji.

Helena during the walk in the dunes to the site for Desert Sparrow.

det, vilket på grund av vägarnas hårsnålskurvor skulle bli dagens signum. En sträcka på fem mil tog ca en och en halv timme att köra. Lite mulet och disigt, tyvärr. Kör bokstavligen genom en närmast kaosartad marknad. Dagens första nya researt blir *rostgumpsvala*.

Det klarnar upp ju högre vi kommer, och det börjar se spännande ut, inte minst grönare och med mer blommande örter. Fåglar börjar också visa sig som exempelvis *svart rödstjärt*, *diademrödstjärt* och *klippsparv*, som alla sitter på eller intill vägen de sista kilometrarna innan vi når **Oukameiden**. Den lilla byn ligger på 2700 m ö h och är Afrikas största skidort, men säsongen är kort.

Vi stannar så fort vi kommer fram till sjön och dess dämme i ena änden. Det breder ut sig blommande ängar och gröna betesmarker, snöklädda berg, vackert och fullständigt annorlunda mot allt vi hittills sett på resan. På ängarna växer orkidéer, gladioler, *Ornithogalum sp.*, *Anthericum sp.*, *Onobrychis sp.* m.m. Det kryllar av *Enallagmor* men alla som kollas är *Enallagma cyathigerum (sjöflickslända)*, vilket är en tokvanlig art hemma men ny på vår resa. En stor flock *alpkråkor* håller till i området, längs bäcken nedanför dämmet växer stora bestånd av orkidéer, en *strömstare* håller hus där, örnvråk drar över och det är gott om chirpande stensparvar.

Vi har vid flera tillfällen under resan blivit mer eller mindre påhoppade av försäljare av allsköns souvenirer, vilka kommer på moped så fort de ser att man stannar. Här var de ovanligt ivriga, men så fick de också napp hos Ola och Helena som shoppade loss. I vanlig ordning följer de oss sedan och tjatar så fort vi stannar.

Vi fortsätter högre upp, passerar skidliftarna och gör strandhugg eller skådar från bilen. Det är ganska svalt, men skönt, men Magnus plockar ändå fram mössan för första och sista gången på resan. Vi hittar ganska gott om den vackra fjärilssländan *Libelloides ictericus* och olika ödlor. Atlasstenskvätta förefaller ganska vanlig en bit upp, och då och då hörs trädlärka. En hane och en hona *atlasökenfink* sitter i ett bestånd av gula blommor och äter dess frön alldeles i vägkanten, vilket även andra fröätare gör, så det blir många fotomöjligheter här.

Vägen blir stadigt sämre så vi vänder innan den blir riktigt usel. Vi gör något stopp på nervägen också innan vi fikar med öl, kaffe och WiFi i själva byn. Medan vi gör det spanar vi efter *alpkajor* bland alpkråkorna och till vår glädje hittas också några sådana.

Efter fikat kör vi upp mot en TV-mast och ser ännu fler diademrödstjärtar, klippsparvar och stensparvar. Det börjar komma dimma, men innan den helt omsveper oss ser vi ett gäng dubbeltrastar och hittar en sjungande *alpjärnsparv*, som får svar från ytterligare en.

Vi lämnar nu Oukameiden och kör via **Taddart** mot Asni på sådär lagom små vägar över och mellan bergen. Det är som tur är mycket lite trafik. Vi ser resans första och sjukt söta Barbary Ground Squirrels, och vid ett kombinerat kiss- och ”Helena-letar-cederkottar-”stopp har vi koboltmes och brandkronad kungsfågel.

Från och med att vi når **Asni** kör vi i passet **Tizi-n-Test**. Söder om Asni stannar vi för att inta medhavd lunch i sluttningarna (31.2022N, 8.044W) i klassisk mark för *atlassångare*. Vi hör också ganska snabbt sådana, och efter vi ätit går vi runt och tittar på och plåtar dem. De är troligen inte ovanliga för miljön är dominerande för stora delar av den här delen av Atlasbergen, men ändå skönt att ha en plats som är ”säker”.

Inte alls särskilt långt därefter når vi **Ouirgane**, och en bit söder om byn stoppar vi för trollsländor. Vi befinner oss då vid **Oued N’Fis** (31.140903, -8.097170) och det ser riktigt fint ut. Tyvärr blåser det mycket samtidigt som det är väldigt hett. I vanlig ordning hittar vi därför alla trollsländor i lä och skugga, inte alls nere vid vattnet. Vi ser inget nytt, men ges mycket fina obsar och fotomöjlig-

Tourists on camels on Erg Chebbi.

heter på t ex *T. kirbyi*, *T. annulata* och *O. chrysostigma*, och Helena ser en *O. costae.*

Mycket lite trafik och ännu färre lastbilar gläds vi åt genom resterande Tizi-n-Test som inte är något att ens tänka på för de höjdrädda. Jordekorrar, rostgumpsvalor och biätare ses då och då, och däggdjurslistan späs på med en faraorått (egyptisk mungo) innan Ola får syn på ett huvud av en *klipphöna* i vägkanten. Vi kan lyckligtvis stanna där och få oss en titt på den nya researten.

Vi kommer ned från Atlasbergen och kör till **Taroudant** i det alltmer kompakta mörkret som lägrat sig. I vanlig ordning cyklar folk utan lampor och folk går på vägen utan någon som helst tanke på att de inte syns. Galet.

Vi kör genom smågator och gränder inne i staden där det tänkta boendet inte kan hittas. Det här med att vägarna har namn men det inte skyltas med dem är verkligen ett ofog. Istället blir det ett sjaskigt och nedgånget **Hôtel Saadiens** med kackerlackor på toaletterna, kasst WiFi, ingen AC och ingen öppen restaurang. Att hussparvarna här var så närgångna att en satte sig på Magnus duschdraperi var förvisso trevligt.

Så trots den sena timman och den stora trötthet som råder driver hungern oss ut på stan, där det råder stor brist på restauranger. Antingen har de stängt eller så utgörs de av pizzerior (mindre lämpligt för glutenintoleranta). Vi får hjälp att hitta till ett rätt mysigt torg mitt i Medinan, där det som tur är finns mat att få. Dödströtta återvänder vi sedan runt midnatt och går rakt i säng utan att passera artgenomgång (den tas istället i bilen dagen efter). Sex trollsländor, 51 fåglar. 37/138.

Dag 11: Taroudant - Sidi Ifni, 16 juni.

Taroudant – Ait Melloul – Oued Massa – Tiznit – Hôtel La Bellevue, Sidi Ifni.

Kackerlackor och trafik till trots fick de flesta en natts välbehövlig sömn. Frukost vid poolen på innergården, som plötsligt gav en helt annan bild av hotellet, som antagligen en gång i tidernas begynnelse varit rätt charmant. Helena måste väckas av Annica medan vi andra roar oss med att mata hussparvar och dricka mer av det goda kaffet.

Så fort vi åker västerut mot **Agadir** börjar *skator* dyka upp längs vägen. I förorten **Ait Melloul** shoppas mat, vatten och godis. I två butiker eftersöks vin och öl men även om Atacadao hade stora resurser så var det inte tillgängligt på grund av stundande ramadan. Genom gallret såg vi hela härligheten och Ola utropade sorgset ”Där finns ju allt!”

Dagens första ”riktiga” stopp sker vid klassiska **Oued Massa.** Först kollar vi svalor vid bron eftersom det ska finnas en koloni brunstrupig backsvala där. Det är inte häckningstid för dem, men några brukar kunna ses ändå. Dock inte av oss, som får nöja oss med *storskarv* och en överflygande *eleonorafalk*.

Vi kör till den officiella parkeringen för promenad ut mot mynningen. Guiderna som köar för hyra sa att det inte fanns mer än skedstork och gråhäger där, men att de minsann kunde visa oss mer än så. Nu var vi ute efter en speciell art dock och den visste vi precis var den fanns, ser ut och hur den låter, så tack men nej tack.

Diademrödstjärt, sammetshätta, svarthakad buskskvätta och nämnda *skedstorkar* ses innan de första flöjtande visslingarna av *svartkronad tchagra* hörs. Det blir riktigt fina obsar av denna skulkiga art, särskilt när en hane gör sångflykt över våra huvuden.

Vi kollar förstås vattnet i floden men det är så här nära havet alldeles för saltpåverkat för att vara lämpligt för trollsländor. Vi vandrar inte hela vägen till mynningen, utan beger oss istället tillbaka till bron. Denna gång går det bättre och två *brunstrupiga backsvalor* ses bland andra

svalor och seglare. Najs!

Mot söder, där lunch intas utanför **Tiznit** till det oväntade ackompanjemanget av marockansk funk. Ut mot kusten till **Sidi Ifni**, en snabb och ganska trevlig väg som går mestadels längs kusten. Några rödfalkar, medelhavsstenskvättor, svarta stenskvättor och en rödräv senare rullar vi in på **Hôtel Bellevues** parkering där vi checkar in för två nätter. Efter många heta, dammiga dagar och långa transportsträckor ska vi nu njuta av ”riktig” semester vid havet. Det börjar bra, de har en stor bar, restaurang, två takterrasser och *sill-* och *medelhavstrutar* inpå knuten.

Efter incheckning blir det återsamling på restaurangterrassen, där kall öl avnjuts till en fenomenal fond bestående av närmast magisk solnedgång över havet, stranden, revlar, fiskebåtar, blåvita hus samt *gulnäbbad lira* och *havssula*. Där satt vi sedan länge kvar och njöt, och förflyttade oss sedan hela tio meter in i restaurangen för middag, vin och artgenomgång. En hel dag utan trollsländor, men många fina fåglar, 47 arter. 37/148.

Dag 12: Sidi Ifni och Gulimine, 17 juni.

Sidi Ifni – Gulimine – Oued Sayed, S Gulimine – wadi, S Oued Sayed – Sidi Ifni.

Ola och Magnus möts på takterrassen vid sex för havsfågelskådning. Tyvärr är sikten ganska dålig på grund av dis, och det blev också en nästan helt mulen dag. Några gulnäbbade liror, havssulor, *kentska tärnor* och en obestämd liten lira ses åtminstone.

Frukost vid åtta, därpå förflyttning mot **Gulimine**. Småtrevlig väg, med obsar av svart stenskvätta, medelhavsstenskvätta, vitkronad stenskvätta, sammethätta, varfågel, rödhuvad törnskata med mera. Mycket lite vatten, tyvärr mest tjockt med alger eller helt uttorkade wadis i vattendragen längs vägen.

Vi passerar genom Gulimine och stannar till vid **Oued Sayed.** Vatten, visst, men ett rejält oljespill har helt sabbat ån för mycket lång tid framöver och stanken av olja är kväljande. Sorgligt. Givetvis inga trollsländor. Vi går runt lite för att främst försöka hitta berbersångare, men misslyckas med det. *Tjockfot* hörs i alla fall, och jämte trädnäktergalar, sammetshättor, biätare och lagerlärkor hittas en familj *glasögonsångare*.

Nästa wadi är helt torr och trots mycket tramp i terrängen hittas ingen berbersångare där heller. Inte mycket annat heller, miljön känns helt fågelfri. Magnus som varit här under vintern känner inte igen detta, så troligtvis är området bättre på vintern. Ola lyckas i alla fall plåta en melanistisk *ängshök*, medan Magnus hittar en strandad bäcksköldpadda i den torra wadin. Helena och Annica har under tiden fått flytta bilen och konverserat med vänlig polis.

Ola kommer tillbaka och berättar att han hittat en fin liten korvsjö, typ, så han och Magnus går dit (28.920184, -10.142256) och släpper ut den strandade sköldpaddan, som lyckligt (?) simmar iväg. Det ser fint ut för trollsländor men endast *I. saharensis* hittas.

Vi har nu tröttnat på detta improduktiva område så vi vänder åter mot Sidi Ifni. Skator plåtas och halvvägs ungefär sitter en familj jordekorrar på vägen. En unge stannar kvar och verkar skadad. Magnus plockar upp den, men vi kan inte se eller känna någon skada, så kanske är den bara bedövad och chockad. Den lämnas i skugga och börjar då ropa, efter resten av familjen, antar

The lush surroundings of Oukameiden.

vi. Vi hoppas att vi räddat dagens andra liv…

I **Sidi Ifni** tar vi lunch på promenaden ovanför stranden. *Toppskarvar* och *rödnäbbade trutar* passerar. Ola tar tuben och kollar lagunen en bit bort vilket ger rastande rödnäbbade trutar, styltlöpare och rostand. Siesta följer på det och sedan tur på stan för alla utom Ola.

Kommersen har knappt börjat för kvällen, så vid 18-tiden återsamlas vi på restaurangterrassen för öl, vin och havsspan. Det senare ger fler sulor, gulnäbbade och *balearisk lira.* Tjejerna gör stan ännu en gång och senare blir det förstås middag, artgenomgång och planering av morgondagen. Några väl valda låtar spelas upp från mobilerna för att ackompanjera kvällens sedvanliga skitsnack. En trollslända, 42 fåglar. 37/155.

Dag 13: Sidi Ifni - Sidi Kauoki, 18 juni.

Sidi Ifni – Ait Melloul – Tamraght – Paradise Valley – Tamri Estuary – Sidi Kauoki.

Då var det ramadan, så vi äter frukost, som vi fått iordninggjord kvällen innan, på Helenas rum. Annica fick hämtas då hennes klocka nu hade ändrat sig igen, utan att våra gjort det, eller är det tvärtom? Förvirrande.

Iväg norrut med sikte på områden norr om **Agadir**. Längs vägen rödfalk, diverse stenskvättor, skator, törnskator med mera. Mulet väder men uppklarnande. Förrådet av mat och vatten fylls på i **Ait Melloul**. I **Tamraght** kollar vi sländlokal men det är helt torrt, så vi fortsätter mot Immouzer in i **Paradise Valley**.

Efter en stund blir det verkligen fint, med vatten rinnande parallellt med vägen och hisnande klippor på båda sidor och det känns som man kan stanna var som helst. Inte för inte kallas denna floddal Paradise Valley. Vi gör första stoppet precis efter **Tamzergourte** (30.551803, -9.555589), och hinner knappt ur bilen innan *O. chrysostigma* och några *Trithemis* ses. Bara någon minut senare hittar Ola äntligen *Zygonyx torridus ("forstrollslända"),* en art som vi var för tidigt ute för under förra årets Spanienresa och sökt efter på några ställen under den här resan också. En hane följs och plåtas länge och väl. Fler hanar ansluter och parning observeras. Mycket fina obsar! Sin vana trogen landade sländorna aldrig, så Magnus fångade en med håv så att vi kunde göra ännu mer närgångna studier av denna vackra art, som självklart släpptes sländan efter fotografering.

Trithemis arteriosa är vanlig här och äntligen får vi rejält bra obsar av den arten också. Resans första och enda *Onychogomphus forcipatus (stenflodtrollslända)* ses, liksom första *kungsfiskaren*.

Nöjda med detta lyckosamma besök fortsatte vi längs dalen som ständigt inbjöd till stopp. Vi motstod detta i säkert flera hundra meter innan vi stannade för lunch i skuggan av ett klipputsprång intill vattnet. Fler trollsländor förstås, inte minst gott om *T. arteriosa* och fler *Z. torridus.* Den senare sågs från och till från bilen sedan, då vi kunde köra långsamt och vattnet rann periodvis alldeles intill vägen. Hade vi valt att stanna många gånger här hade vi antagligen sett dessa arter varje gång.

Planen var nu att ta oss ut mot kusten igen, men via en annan, ännu mindre, väg. Först skulle de imponerande fallen vid **Immouzer** beskådas, de som omtalas som "Nordafrikas vackraste" vattenfall. Så icke nu, då de var helt torra.

Fina vyer längs vägen, jordekorrar, klipphöna med mera, men fortsatt extremt magert med rovfåglar. Vi har alla svårt att förstå att det kan vara så lite rovfågel. Vi kommer ut vid **Tamri** och spanar särskilt efter eremitibis. Tjockt med fågel vid flodmynningen, inte minst 100-talet rödnäbbade trutar, roständer, sothöns, kentska tärnor och till vår glädje sex rastande *iltärnor*. Dåligt med ibisar dock.

Oliver och vatten intas innan vidare eskapader. Fortsatt span efter ibis från bilen renderade precis noll sådana. Norrut genom arganodlingarna som ibland påminde om spanska dehesas. Fler svarta stenskvättor, varfåglar, rödhuvade törnskator, roständer. Strax innan Essaouira kör vi av mot **Sidi Kauoki**, där först en och sedan ytterligare en ljus fas eleonorafalk kommer fint jämte bilen.

Vi når det sköna surfhaket och off season-orten Sidi Kauoki där vi tar in på störtsköna **La Pergola** (enkelrum 200 dh). Mycket fin middag, levande ljus, Barry White, vin och öl gjorde vår kväll. Så otippat! Det blir hund- och kattkel innan vi avslutar dagen med artgenomgång och vin på takterrassen. Fantastisk stjärnhimmel för oss som var vakna. Fem arter trollsländor, 52 fåglar. 39/157.

Dag 14: Sidi Kauoki - Tameslohte, 19/6.

Sidi Kauoki – Oued Ksob, S Essaouira – Sidi Moktar – Oued N'Fis, N Lalla Takerkoust – Auberge de Tameslohte.

Frukostsamling kl. 9 men innan dess hade Helena och Annica gått strandpromenad tillsammans med traktens hundar, och Ola hade skådat från terrassen (gulnäbbad lira, havssula, *strandskata*). Magnus sover längre men ser och plåtar åtminstone två eleonoror från taket.

Efter bra frukost lämnade vi Pergola för **Essaouira**. Rätt kvickt började eleonoror ses från bilen. Vi stannade så nära **Oued Ksobs** mynning det gick och gick en sväng längs och intill floden. Gott om eleonorafalkar, rödnäbbade trutar och lovande obsar av *G. simillimus*, *O. trinacria* och *Brachythemis impartita ("smalbandad rökslända").* Det såg inte så bra ut för trollsländor trots obsarna av förbiflygande sådana, så vi körde till nästa bro, intill stora vägen (se lokalbeskrivningarna). Det visade sig vara ett vist beslut, då det resulterade i ett av resans allra bästa sländstopp.

O. chrysostigma är vanlig, och bland de sedvanliga *I. saharensis* döljer sig gott om *I. graellsii.* Gott om andra flicksländor också, som enstaka *E. lindenii* och trevligt nog desto fler *Coenagrion caerulescens ("hornflickslända").* För första gången under resan ser vi alla tre *Trithemis*-arterna sida vid sida, till och med på samma gång. Flera hanar av *O. trinacria* underhåller Ola och Magnus, medan Helena och Annica istället ser *Paragomphus genei ("grön klafftrollslända").* 15 arter blir det här allt som allt vilket i Marocko är mycket bra.

Under tiden vi gått under bron har vi lagt märke till någon form av uppståndelse uppe på densamma. Besöket avslutas därför med att vi får det tvivelaktiga nöjet att uppleva riktig marockanska ilska i form av män upprätade över att en sjuk, galen, eller illvillig man lagt sig mitt över vägen och vägrar flytta på sig. Som tur är ska vi åt andra hållet.

Dagens mål är att komma nära Marrakech utan att behöva bo i staden, men ändå ha nära till vår tidiga flight dagen därpå. Innan dess har vi en eftermiddag och en kväll att roa oss på. Landskapet mellan Essaouira och Marrakech är tyvärr resans allra tråkigaste och förefaller helt sakna vatten. I **Sidi Moktar** hittar vi av en slump (läs turister i bussar) ett turistiskt lunchställe som har öppet trots ramadan, så där förkovrar vi oss i mat, dryck, WiFi och katter.

Vidare mot öster efter det, längs vägen går tjejerna loss i keramikdjungeln. Efter några mil kör vi av den större och in på en mindre väg, med sikte på en flod vi tror ska hålla vatten. Så fort vi kommer av stora vägen blir det mycket trevligare, med fågel som turturduvor i klasar på ledningarna, biätare med mera. **Oued N'Fis** har mycket riktigt vatten (för övrigt samma flod vi besökt några mil söderut, i Atlasbergen S Ouirgane) så vi stannar där det ser bra ut.

Det är ruskigt varmt, så det är skugga som gäller, inga

Moussier's Redstart / diademrödstjärt.

eller mycket få trollsländor ses vid vattnet. 100-tals *P. subdilatata* hittas snabbt, men i övrigt endast de vanligare arterna. Vi försöker hitta fler ställen att komma åt floden på, men det är mycket brant och den intensiva värmen gör att geisten inte riktigt finns där. En enorm damm ser trist ut för trollsländor och när enda stället som ser ut att nå längs floden ligger mitt inne i en kaotisk by så ger vi upp och börjar istället leta efter plats att spendera natten på.

Vi har inget att gå på men vill helst slippa bo inne i Marrakech, så när en liten skylt in på en rätt kass väg pekar mot en auberge så chansar vi. Döm av vår förvåning då när vi anländer till ett superfräscht ställe – **Auberge de Tameslohte** – med pool, bar osv. 550 dh för ett dubbelrum med delad toa och dusch. Resans sista kväll, som råkar vara midsommarafton, läggs förstås här, med snacks och dricka, spelande grodor och cikador, trollsländor inne i trädgården, macchiasångare, stubbstjärtseglare och resans enda bad. Helenas tur att få ont i magen, men övriga njuter middag, WiFi, artgenomgång och midsommarhälsningar till de där hemma. En *kattuggla* ropar något märkligt men blir resans sista nya fågelart. 14 arter trollsländor, 49 fåglar. 42/159.

Dag 15: Tameslohte - Skåne, 20 juni.

Auberge de Tameslohte – Marrakech – Kastrup – Skåne.

Hemresan sker lyckligtvis utan äventyrliga inslag. Totalt 42 arter trollsländor och 159 fåglar. Resan är över för den här gången. Vart bär det hän nästa gång?

Bästa lokalerna / The best sites

A few words on the best dragonfly sites.

The boudoti-site

32.926221, -5.561445

Not a lot of species, but important ones. Park the car along the road, and from the road you see most of the site. *O. boudoti* is only found at or in the vicinity of the very shallow stream closest to the road (ca 75 m). If you walk to the bigger and deeper stream just a 100 meter or so further down, you have come too far. The previous observation dates of *O. boudoti* we know of are all between 11/6 – 3/7, so ours (8 and 10/6) were really on the cusp.

If you can't find *O. boudoti* along the stream, look for it in the adjacent fields. Aother species we saw here included *Coenagrion mercuriale* (common), *Gomphus simillimus*, *Cordulegaster princeps*, *Orthetrum coerulescens* and *Orthetrum nitidinerve.*

Walk just a little bit further and you'll reach the next stream that is deeper and running (you will probably hear it). Species here included *Calopteryx exul*, *Calopteryx haemorrhoidalis*, *Platycnemis subdilatata* and *Onychogomphus uncatus.*

We have added *C. exul* to the list for the site despite that we never saw it, since we met Henri Dumont who just had.

Note that this is the only known site for *O. boudoti,* so please be very careful, try not to walk around in the stream, be friendly and including to the locals, buy something if they offer it, so they see the benefit of keeping the site in good condition. And if you visit the site, Sónia Ferreira *(hiporame@gmail.com)* will be happy to receive info on your observations.

Dayet Aoua

33.649339, -5.035319 (see pic on pages 8-9)

This is a large lake with a lot of visitors and a royal palace. When you reach it, from the west, it doesn't look very inviting. Never mind to stop there, travel ahead on the road (that goes all around the lake) and quite soon you'll see lovely dragonfly habitats along the shore. Especially the south- and southeastern parts were nice. In the SE there are also a small stream and smaller ponds, but when we reached them the weather got very windy.

Coenagrion scitulum and *Enallagma deserti* was by far the most common species. *Erythromma viridulum*, *Ischnura sa-*

Female *Platycnemis subdilatata.*

harensis, Anax imperator, Crocothemis erythraea, Orthetrum cancellatum, Sympetrum fonscolombii, Sympetrum striolatum and *Trithemis annulata* was also seen. There are more species to discover for sure. It is also a excellent bird site, with hundreds or even thousands of Coots and Grebes.

Dayet NE Ifran

33.547942, -5.095585

This is a quite nice little lake, with three *Ischnura* species for a start. You can approach it from either the large road from Ifran to the west (park after the bridge) of the lake or by a smaller road to the south. This was the only site on our trip that we saw *Ceriagrion tenellum, Coenagrion puella, Ischnura pumilio* and *Libellula quadrimaculata.*

Other species included *Coenagrion scitulum, Enallagma deserti, Ischnura graellsii, Ischnura saharensis, Anax imperator, Crocothemis erythraea, Orthetrum cancellatum, Sympetrum fonscolombii* and *Trithemis annulata.*

We didn't walk around the whole lake, so we didn't visit the more lush vegetation we could see on the south side. There is also a stream. All in all several habitats and probably even more species can be found there, such as *Lestes barbarus, Sympecma fusca, Gomphus simillimus* and *Orthetrum nitidinerve* reported by Jacquemin & Boudot.

Seebohm's Wheatear was common in the stony areas north of the lake, and Red-knobbed Coots in the lake itself. Alpine Swifts came to drink and Rollers were hunting dragonflies in the vicinity.

Dayet Srji

31.094844, -4.051760 (see pic on pages 12-13)

This is a lake that during some, or most, years, at least during summer, apparently can be totally dry. According to locals there had been an unusual amount of rain during winter and/or spring, so this summer the lake held a lot of water, probably a couple of square kilometres.

There haven't been many dragonflies previously reported here as we know of, but during winter there are some sightings of *Pantala flavescens* (Observado). So we went birding (it's a great site for birds!) and looked for *Pantala*, but didn't find any. Instead we witnessed a very fascinating and awesome mass emergence of *Sympetrum fonscolombii* (see the species description for more info). Among those both *Ischnura fountaineae* and *Ischnura saharensis* were common. No other species were seen in bigger numbers, but *Crocothemis erythraea* and *Trithemis annulata* were not uncommon. Fewer individuals were seen of *Anax ephippiger, Anax imperator, Anax parthenope, Orthetrum chrysostigma, Orthetrum trinacria* and – surprisingly – *Selysiothemis nigra*.

Female and male *Zygonyx torridus* in Paradise Valley.

We visited the lake on three occasions and during all of them the wind was quite problematic, so we might have found more species during calmer weather. On the other hand the wind and the heat made the odonates perch in sheltered places such as in low tamarisks and were easy to find.

The lake is easy to access through a myriad of pists, just leave the road anywhere and head down to it. Just be careful of patches with a lot of sand and wet mud.

Oued Kassab S Essaouira

31.465746, -9.758917

This is the site where we saw most dragonfly species, 15 in just an hours visit. There are surely even more to be found further upriver. It was the only site where we saw all three *Trithemis*. Common at the site were *Coenagrion caerulescens, Ischnura graellsii, Ischnura saharensis, Orthetrum chrysostigma, Trithemis arteriosa, Trithemis annulata* and *Trithemis kirbyi.* Other species: *Erythromma lindenii, Platycnemis subdilatata, Gomphus simillimus, Paragomphus genei, Brachythemis impartita, Crocothemis erythraea* and *Orthetrum trinacria.*

You can access the river from different routes. We parked at the northern end of the bridge, where you easily can walk down to the river on the western side of the bridge. If you try the eastern side you will have to walk a couple of 100 meters before you can climb down. It looked as if you can also access the river from the south; at least we

saw a small road there from the river.

The impression we had was that the best sites where on the eastern side of the bridge and a bit upriver. We didn't walk far though, just a couple of 100 meters, since dragonflies were abundant there.

Oued Lakhdar, Ait Bouaddi

31.853016, -7.085584

We parked at the bridge close to the village of Ait Bouaddi, and walked along the river up to the point where it ends in a damn ("barrage"). There is hardly any vegetation, until close to the damn, so the species seen are the typical ones along running water in arid or semi-arid habitats such as *Onychogomphus costae, Orthetrum chrysostigma* and *Trithemis kirbyi.*

Close to the damn there are some reed and more lush vegetation on the banks. Species there: *Calopteryx haemorrhoidalis, Platycnemis subdilatata, Anax parthenope* and *Sympetrum fonscolombii.* On the SW side of the bridge just by the road there are some nice but small patches of different habitats, where we saw *Ischnura saharensis* and *Trithemis annulata.*

Others (Observado) have seen *Zygonyx torridus* and *Pseudagrion sublacteum* at Oued Lakhdar as well.

Oued Ziz, between Damia and Maadid, N Erfoud

31.526558, -4.185677 (see pic on page 4)

There are a lot of places where the Oued Ziz is easy accessible, such as in or close to the villages of Ouled Chaker, Ksar Jdid and Aoufous. We visited these and more, but were quite disappointed, because we only saw 1-3 species, and they were nearly always the same *(Ischnura fountaineae, Ischnura saharensis, Trithemis annulata).* Since we knew that others have seen lots of more and also more exciting species than those along the Ziz, we were quite surprised. By chance we did find an outstanding site, just when we were on the brink of giving up the whole Ziz project.

Where the Ziz passes under the main road, between the villages of Damia and Maadid, a couple of kilometres north of Erfoud, you will from the car see a lovely site. Park the car on the SE side of the bridge, and just walk down to the river. Species from that single site included *Platycnemis subdilatata, Anax ephippiger, Anax parthenope, Crocothemis erythraea, Orthetrum chrysostigma, Sympetrum fonscolombii, Trithemis arteriosa* and the three already mentioned above. For some unknown reason we didn't see *T. kirbyi* here, but it should complete the troika of *Trithemis* there.

Also along the Oued Ziz, but during winter, others have reported species such as *Pantala flavescens* and *Sympetrum sinaiticum* (Benstead).

Trollsländor / Dragonflies

De svenska namn som ej antagits men föreslagits till Namnkommittén är de inom citationstecken.

"Maghrebjungfruslända" *Calopteryx exul*

We had several sites for this species that we planned to visit, but we found it ourselves before we reached those, so we never bothered to visit them. We saw at least four males and ten females, so it obviously was a good site we found. It was where a small and mainly dry stream met the river Oum Er-Rbia, N Khenifra 8/6. Coordinates: 32.972977, -5.669470. We met Henri Dumont at the *boudouti*-site (see that species below), and he had seen a few *C. exul* along the stream close to that site, approximately just past the bridge here: 32.925758, -5.562406. We would have looked for them if we hadn't already seen it so well.

"Kopparfärgad jungfruslända" *Calopteryx haemorrhoidalis*

Seen at several sites 7-10/6 but only in the Middle Atlas.

"Mindre blodflickslända" *Ceriagrion tenellum*

1 female at the small lake just NE Ifran 9/6 33.547942, -5.095585.

"Hornflickslända" *Coenagrion caerulescens*

Common along the Oued Kassab just S Essaouira 19/6 31.465746, -9.758917.

"Hjälmflickslända" *Coenagrion mercuriale*

Common in the seepages at the boudoti-site 8-10/6 32.926221, -5.561445.

Ljus lyrflickslända *Coenagrion puella*

1 male at the small lake just NE Ifran 9/6: 33.547942, -5.095585.

"Gaffelflickslända" *Coenagrion scitulum*

Only seen at two sites but in the 100's or even 1000's, especially at Dayet Aoua 9/6 33.649339, -5.035319. Fewer at the small lake just NE Ifran 9/6: 33.547942, -5.095585.

Sjöflickslända *Enallagma cyathigerum*

We only encountered *Enallagmas* at three sites and checked at least a handful for details at all places. If we assume by the ones we checked, then they didn't occur together. *E. cyathigerum* was seen in thousands at the lake at Oukameiden 15/6: 31.208816, -7.852210.

"Nordafrikansk sjöflickslända" *Enallagma deserti*

We only encountered *Enallagmas* at three sites and checked at least a handful per site for details. If we assume by the ones we checked, then they didn't occur together. *E. deserti* was seen in thousands at Dayet Aoua 9/6 33.649339, -5.035319 and in hundreds at the small lake just NE Ifran 9/6: 33.547942, -5.095585.

Pokalflickslända *Erythromma lindenii*

Seen at a few sites in the Middle Atlas and at the coast, but none in the desert region.

Mindre rödögonflickslända *Erythromma viridulum*

Only seen at Dayet Aoua 9/6 33.649339, -5.035319.

"Oasflickslända" *Ischnura fountaineae*

Common or fairly common as soon as we reached Erfoud, and then along the Oued Ziz, at Dayet Srji and several other sites in that region 11-13/6. 1-10 out of every 100 *Ischnura* encountered seemed to be this species. Not always easy to distinguish from *I. saharensis* because of the usual variation in both species, but the typical individuals were easily spotted.

"Bågflickslända" *Ischnura graellsii*
A few individuals were picked out at among the *I. saharensis* at the small lake just NE Ifran 9/6 33.547942, -5.095585. Common along the Oued Kassab just S Essaouira 19/6: 31.465746, -9.758917.

Mindre kustflickslända *Ischnura pumilio*
Two females were picked out at among the other *Ischnuras* at the small lake just NE Ifran 9/6: 33.547942, -5.095585.

"Saharaflickslända" *Ischnura saharensis*
Definitely the most widespread odonate in all the regions we visited, perhaps seen on every site, sometimes the only species as well. Especially common at Dayet Srij 31.094844, -4.051760, where it occurred in thousands.

"Maghrebflodflickslända" *Platycnemis subdilatata*
Seen at a few sites in the Middle Atlas, around Marrakech and at the coast at Essaouira, often in 100's, but only few in the desert region, and then mainly along the Oued Ziz.

Brun kejsartrollslända *Anax ephippiger*
Seen along the Oued Ziz (1) 11/6 31.526558, -4.185677 and at Dayet Srji (4-5) 12-13/6 31.094844, -4.051760. All were tenerals.

Blå kejsartrollslända *Anax imperator*
Common around Ifran 10/6 and a few at Dayet Srji 12-13/6 31.094844, -4.051760.

Mindre kejsartrollslända *Anax parthenope*
Not surprisingly the most common *Anax*, seen at several sites throughout the trip.

"Gul klubbtrollslända" *Gomphus simillimus*
2 females Oum Er-Rbia River 32.963273, -5.669016, 1 female at the boudoti-site 10/6 32.926221, -5.561445.

"Atlastångtrollslända" *Onychogomphus boudoti*
The most important species to see, and the only site where it is known to occur is at this site 32.926221, -5.561445. Park the car along the road, and from the road you see most of the site.

The species is only found at or in the vicinity of the very shallow stream closest to the road. If you walk to the bigger and deeper stream just a 100 meter or so further down, you have come too far.

Selysiothemis nigra and *Sympetrum fonscolombii.*

We first visited the site in the afternoon on the 8/6, and only saw one *O. boudoti*, perching in some scrub, but it was identified later, not while we were there. There were some teneral *Onychogomphus* just leaving the area for the trees that we never got a certain id on.

We returned two days later, in the morning, and searched the area even more carefully. That paid off, with some excellent views of both males (2) and females (2). None were fully matured yet, and hence not found by the water, but in the fields adjacent to the stream. If you plan to visit the site it seems like a good idea to go there (1) in the morning and (2) a few days later than we did, and definitely not earlier since they haven't emerged then. The observation dates we know of are all between 11/6 – 3/7, so we were obviously there on the cusp.

"Brun/mindre tångtrollslända" *Onychogomphus costae*
1 male and 1 female at Oued Lakhdar 7/6 31.853016, -7.085584, 1 female at Oued Dades 14/6 31.191214, -6.142384, 1 at Oued Kassab just S Essaouira 19/6 31.465746, -9.758917.

Stenflodtrollslända *Onychogomphus forcipatus*
1 male 18/6 in Paradise Valley, just E Tamzergourte 30.551946, -9.555165.

"Större tångtrollslända" *Onychogomphus uncatus*
Only seen in the Middle Atlas around Khenifra, but on several sites there such as 1 female at "our" *exul*-site 32.972977, -5.669470 and at the deeper stream at the boudoti-site 8-10/6 32.926221, -5.561445.

"Grön klafftrollslända" *Paragomphus genei*
1 old female at the bridge over Oued Kassab just S Essaouira 19/6 31.465746, -9.758917.

"Atlaskungstrollslända" *Cordulegaster princeps*
At least ten seen at every visit to the boudoti-site 8 and 10/6 32.926221, -5.561445. Some females were seen along the shallow "boudoti-stream", but most, and also males, closer to the deeper and faster running stream just 150 meters from the road. This seems not to be an uncommon species in the Atlas and we had tens of sites for it, but since we saw both males and females so well at the mentioned site we never bothered with the other sites.

"Smalbandad rökslända" *Brachythemis impartita*
1 male W of the bridge over Oued Kassab just S Essaouira 19/6: 31.465746, -9.758917.

Karmintrollslända *Crocothemis erythraea*
Widespread, seen at least at ten sites, but never common. Most numerous at the desert lake Dayet Srji 11-13/6, with 5-15 seen at every visit.

Fyrfläckad trollslända *Libellula quadrimaculata*
3-5 seen at the small lake just NE Ifran 9/6: 33.547942, -5.095585.

Blåpannad sjötrollslända *Orthetrum brunneum*
1 male Oued Tissahkt, Cascades d'Ouzoud 7/6 32.015376, -6.718587.

Större sjötrollslända *Orthetrum cancellatum*
A few seen at Dayet Aoua 9/6 33.649339, -5.035319 and at the small lake just NE Ifran 9/6 33.547942, -5.095585.

"Epålettsjötrollslända" *Orthetrum chrysostigma*
The most common and widespread *Orthetrum*, seen at most running waters in arid or semi-arid regions. More rarely seen at other kind of sites, but a few strangely enough at the desert lake Dayet Srji 11-13/6.

Mindre sjötrollslända *Orthetrum coerulescens*
Only seen at the boudoti-site 8/6 32.926221, -5.561445.

"Gulvingad sjötrollslända" *Orthetrum nitidinerve*
Only seen once, and surprisingly enough it was at the boudoti-site (a female, 10/6) 32.926221, -5.561445.

"Lång sjötrollslända" *Orthetrum trinacria*
1 male at "our" exul-site 8/6 32.972977, -5.669470, 1 male at Dayet Srji 11/6 31.094844, -4.051760, and several patrolling males at Oued Kassab just S Essaouira 19/6 31.465746, -9.758917.

Vandrande ängstrollslända *Sympetrum fonscolombii*
Seen with a few or handful individuals at several sites mainly in the Middle Atlas, sometimes up to at least 30-40 such as at Dayet Aoua 9/6 33.649339, -5.035319.

And then we reached Dayet Srji 31.094844, -4.051760 on the 11/6, and on all visits in the coming three day period we experienced a mass occurrence of the species. It's impossible to judge just how many had emerged or were emerging, but we estimated 25-40 imagos per every square meter for several kilometres, and from the shoreline up for at least 50-100 meters on most places along the whole lake. Exuviae could easily be found in the thousands, and on some branches they were hanging like grapes.

According to locals there had been an unusual amount of rain and the lake was much bigger (several square kms) than usual. Others who have visited the site previous years at the same date, have reported no water at all or only limited pools. There were also a lot of water at Auberge Yasmina, but we didn't see any dragonflies there.

Större ängstrollslända *Sympetrum striolatum*
Only seen at Dayet Aoua 9/6 33.649339, -5.035319 where it was emerging.

"Karminobelisk" *Trithemis arteriosa*
One male at a very nice site at the bridge over Oued Ziz N Erfoud 11/6 31.526558, -4.185677. Common 18/6 in Paradise Valley, from just E Tamzergourte 30.551946, -9.555165 and then along the whole valley. Finally seen together with the other two Trithemis species at Oued Kassab just S Essaouira 19/6 31.465746, -9.758917.

"Violett obelisk" *Trithemis annulata*
Common and widespread, seen on most days and at a majority of the sites visited.

HOOPOE LARK / HÄRFÅGELLÄRKA. FOTO: OLA.

FEMALE DESERT SPARROW / HONA ÖKENSPARV. FOTO: OLA.

"Eldbandad obelisk" *Trithemis kirbyi*
Quite common along most running waters in arid or semi-arid regions.

"Forstrollslända" *Zygonyx torridus*
First seen 18/6 in Paradise Valley, just E Tamzergourte 30.551946, -9.555165. After that seen at several places along the road in that valley, where it seemed fairly common.

"Vimpeltrollslända" *Selysiothemis nigra*
Perhaps the biggest surprise for us was this species, found on the northern shore of Dayet Srji 31.094844, -4.051760. One male at 11/6 and what must have been another (ca 2 km from the first one) at 13/6. We only know of one previous observation from Morocco, from the NW part of the country.

Fåglar / Birds

All in all we noted 159 bird species during the trip. As we focused on dragonflies we surely missed a few we would have seen otherwise, but the number is still not too bad to be in summer when there is no migration, many birds have stopped singing and others are difficult to find while they are nesting. After each species is the number of days (out of 14, the day of the trip back home is not included due to no birding) which for some species indicates how easy it is to find by chance. However, many species seen on one day is actually common at specific sites. Many water birds was for example only found at Dayet Aoua but they were very numerous there. For some species we have included a few comments and after the bird list we mention a few species we did not see and what to think about while searching for them in summer. We have included GPS-coordinates for some of the more difficult specialities.

- Ruddy Shelduck / rostand (6)
- Mallard / gräsand (2)
- Gadwall / snatterand (1)
- Garganey / årta (1)
- Common Pochard / brunand (1)
- Ferruginous Duck / vitögd dykand (1)
- Barbary Partridge / klipphöna (2)

Paradise Valley

ELEONORA'S FALCON / ELEONORAFALK.

RUFOUS BUSH ROBIN / TRÄDNÄKTERGAL.

In winter they are often found in flocks. We saw this species three times, but only single birds every time. All of them found by chance while driving.

- Common Quail / vaktel (2)
- Black-necked Grebe / svarthalsad dopping (1)

Extremely common (1000+) in Dayet Aoua with many newly hatched birds.

- Little Grebe / smådopping (1)
- Great Crested Grebe / skäggdopping (1)
- Cory's Shearwater / gulnäbbad lira (4)

Seen in small numbers everytime we scoped for seabirds.

- Balearic Shearwater / balearisk lira (1)

Only seen from the terrace at the hotel in Sidi Ifni, where two birds flew south.

- Gannet / havssula (4)
- Great Cormorant / storskarv (3)

Only seen at rivers and estuaries near the coast. Distinctive subspecies *maroccanus*.

- Shag / toppskarv (1)

Seen at Sidi Ifni. Subspecies *riggenbachi*.

- Black-crowned Night Heron / natthäger (2)
- Cattle Egret / kohäger (9)
- Little Egret / silkeshäger (8)
- Grey Heron / gråhäger (4)
- White Stork / vit stork (10)
- Eurasian Spoonbill / skedstork (1)
- Greater Flamingo / större flamingo (3)
- Black Kite / brunglada (2)
- Western Marsh Harrier / brun kärrhök (3)
- Montagu's Harrier / ängshök (1)

One melanistic bird seen at Gulimine initially caused a lot of confusion as we hadn't seen this morph before.

- Eurasian Sparrowhawk / sparvhök (1)
- Long-legged Buzzard / örnvråk (3)
- Booted Eagle / dvärgörn (3)
- Lesser Kestrel / rödfalk (6)
- Common Kestrel / tornfalk (12)
- Eleonora´s Falcon / eleonorafalk (3)

Seen in good numbers around Essaouira, where they breed on an island outside town. The island is visible from shore, but the distance is a little too far for good

views. However, birds are seen hunting and feeding also on the main land.

• Barbary Falcon / berberfalk (1)
Only seen at Tagdilt Track (a single bird). The absence of numbers of raptors was very obvious during the entire trip.

• Common Moorhen / rörhöna (3)

• Common Coot / sothöna (4)

• Red-knobbed Coot / kamsothöna (1)
Very common at Dayet Aoua (500+ birds) and at the small lake we visited north of Ifran (100+ birds).

• Pied Avocet / skärfläcka (1)

• Black-winged Stilt / styltlöpare (7)

• Eurasian Thick-knee / tjockfot (1)

• Cream-coloured Courser / ökenlöpare (1)
Only seen at Tagdilt Track.

• Lesser Ringed Plover / mindre strandpipare (8)
In Morocco this species is mainly breeding along rivers, in opposite to Sweden. As we visited many rivers due to our search for dragonflies, we saw it on many occasions.

• Kentish Plover / svartbent strandpipare (3)
Breeds at the desert lakes around Merzouga.

• Eurasian Oystercatcher / strandskata (1)

• Common Sandpiper / drillsnäppa (1)

• Common Snipe / enkelbeckasin (1)

• Eurasian Curlew / storspov (1)

• Audouin's Gull / rödnäbbad trut (3)

• Black-headed Gull / skrattmås (1)

• Lesser Black-backed Gull / silltrut (4)

• Yellow-legged Gull / medelhavstrut (4)

• Gull-billed Tern / sandtärna (4)

• Sandwich Tern / kentsk tärna (2)

• Lesser Crested Tern / iltärna (1)
Six birds were seen at the lagoon at Tamri. Summer is probably the best time to see them.

• Crowned Sandgrouse / kronflyghöna (1)
Only seen at Tagdilt Track with 3+2+4 birds flying past at the same spot.

• Spotted Sandgrouse / ökenflyghöna (1)
Only seen at Erg Chebbi, but in good numbers while walking to the Desert Sparrow site.

• Pin-tailed Sandgrouse / vitbukig flyghöna (3)
At Dayet Srij we saw 100's come and drink at dusk at 31.6'4N, 4.3'21W.

• Rock/Feral Pigeon / Klipp/tamduva (14)
At least at Cascades d'Ouzoud we saw loads of original/wild/real Rock Pigeons. They are actually quite attractive.

• Wood Pigeon / ringduva (6)

• Eurasian Turtle-Dove / turturduva (14)
In many parts of Europe Turtle-Dove has become rare. In Morocco it is widespread and locally (especially around Marrakesh) extremely common.

• Eurasian Collared Dove /turkduva (14)

• Little Owl / minervauggla (5)
10+ birds in total, almost all of them found from the car.

• Tawny Owl / kattuggla (1)
We didn't search for it around Azrou where there are several well-known stake-outs. Surprisingly, on our last night, a bird called frequently as we sat outside in the hotel garden after dark. Subspecies *mauretanica* has a weaker call than the ones in Northern Europe but is still very distinctive.

• Egyptian Nightjar / ökennattskärra (1)
We didn't find it at day roost at the site mentioned by Sander Bot. However, we saw one bird a few hundred meters further along the track during night drive.

• Common Swift / tornseglare (3)

• Pallid Swift / blek tornseglare (12)

• Alpine Swift / alpseglare (1)

• Little Swift / stubbstjärtseglare (7)

• Common Kingfisher / kungsfiskare (2)

• Blue-cheeked Bee-eater / grön biätare (3)
Only seen in and around the desert in the east. 12 birds in total.

• European Bee-eater / biätare (11)

• European Roller / blåkråka (4)

• Hoopoe / härfågel (6)

• Levaillant's Woodpecker / atlasgröngöling (3)
Seen at four different sites. Two of them actually at low elevation. Also at Foret de Cedres and Dayet Aoua. Not

View of the Middle Atlas from above the village of El Kebab.

BLUE-CHEEKED BEE-EATER / GRÖN BIÄTARE. FOTO: OLA.

seen in the High Atlas around or below Oukameiden, where it sometimes is said to be common.

• Great Spotted Woodpecker / större hackspett (1)

• Bar-tailed Lark / sandökenlärka (1)
One single bird seen, in the desert between Rissani and Merzouga.

• Desert Lark / stenökenlärka (3)

• Hoopoe Lark / härfågellärka (2)
Six birds seen at the African Desert Warbler site (31.2406N, 4.0778W), one at Dayet Srij and one at Tagdilt Track.

• Thick-billed Lark / tjocknäbbad lärka (1)
A family group seen well at Tagdilt Track was our only observation. We didn't search for it in the best areas at Gulimine.

• Short-toed Lark / korttålärka (2)

• Lesser Short-toed Lark / dvärglärka (2)

• Crested Lark / tofslärka (13)
The Crested Larks in the desert around Merzouga is very distinctive with a huge bill and are sometimes referred to as a separate species, Maghreb Lark *(Galerida macrorhyncha)*. These birds are quite common there and we saw it on all three dates in the area.

• Thekla Lark / lagerlärka (4)
Common in the Middle Atlas and seen at a few other sites as well.

• Wood Lark / trädlärka (4)

• Temminck's Lark / ökenberglärka (1)
Only seen at Tagdilt Track but common there.

• Brown-throated Martin / brunstrupig backsvala (1)
This species breeds in winter but is obviously present all year. We searched for it at the well-known site at the bridge close to Oued Massa. We failed at the first attempt but when we got back a few hours later two birds were present together with Barn Swallows.

• Sand Martin / backsvala (1)

• Eurasian Crag Martin / klippsvala (2)

• Barn Swallow / ladusvala (10)

• Common House Martin / hussvala (7)

• Red-rumped Swallow / rostgumpsvala (3)

• Tawny Pipit / fältpiplärka (1)

• Yellow Wagtail / gulärla (6)

• Grey Wagtail / forsärla (9)

• White Wagtail / sädesärla (9)
All birds seen well belonged to the distinctive subspecies *subpersonata*. Mainly found along rivers.

• Common Bulbul /trädgårdsbulbyl (14)

• Dipper / strömstare (1)

• Winter Wren / gärdsmyg (1)

• Alpine Accentor / alpjärnsparv (1)
Two birds singing (also seen) on the small road from Oukameiden to the tv pole above the village, just above the sharp bend. A surprise to find this species in summer.

• Blackbird / koltrast (12)

• Mistle Thrush / dubbeltrast (2)

• Zitting Cisticola /grässångare (6)

• Streaked Scrub Warbler / snårsångare (1)
One bird at Tagdilt Track. A surprise find at that site. Not seen in Gulimine even though we tried for it at two dif-

ferent wadis where they have been seen in recent years.

• Cetti's Warbler / cettisångare (5)

• Eastern Olivaceous Warbler / eksångare (3)
Very common along water with tamarisk around Erfoud and Merzouga. The subspecies *saharensis* is distinctive and a potential split in the future.

• Western Olivaceous Warbler / macchiasångare (4)

• Bonelli's Warbler / bergsångare (1)

• African Desert Warbler / saharasångare (1)
Two birds seen very well at the site mentioned by Sander Bot – between Rissani and Erg Chebbi (31.2406N, 4.0778W).

• Common Whitethroat / törnsångare (1)

• Spectacled Warbler / glasögonsångare (1)

• Tristram's Warbler / atlassångare (1)
Only seen in juniper forest south of Asni in the High Atlas (31.2022N, 8.044W), but very common there and several birds singing (and seen well) at the first stop we did in the area.

• Sardinian Warbler / sammetshätta (9).

• Common Firecrest / brandkronad kungsfågel (2)

• Spotted Flycatcher / grå flugsnappare (6)

• Atlas Flycatcher / atlasflugsnappare (1)
Only seen at Foret de Cedres, but common at the site we visited with around 15 birds seen during a relatively short walk.

• Rufous Bush Robin / trädnäktergal (7)

• Robin / rödhake (1)

• Common Nightingale / sydnäktergal (6)

• Black Redstart / svart rödstjärt (1)

• Moussier's Redstart / diademrödstjärt (3)
Only seen on three dates, but very common in the High Atlas and around Oued Massa.

• European Stonechat / svarthakad buskskvätta (5)

• Seebohm's Wheatear / atlasstenskvätta (2)
Seen in good numbers at Oukameiden and above the treeline north of Ifran.

• Black-eared Wheatear / medelhavsstenskvätta (10)

• Desert Wheatear / ökenstenskvätta (2)

• Red-rumped Wheatear / berberstenskvätta (1)
Only seen at Tagdilt Track.

• Western Mourning Wheatear / maghrebstenskvätta (1)
One bird found by chance along a river south of Ait Youl (31.192184, -6.140234) and a family group of four birds at the same site as Sander Bot saw the species last year (south of Amerzgane 31.024N, 7.225W). This species has a very restricted range in Morocco and could easily be missed.

• White-crowned Black Wheatear / vitkronad stenskvätta (5)

• Black Wheatear / svart stenskvätta (9)
Locally very common in rocky areas.

• Blue Rock Thrush / blåtrast (1)

• Fulvous Babbler / saharaskriktrast (1)
A family group seen where we parked the car past Yasmina before walking to the Desert Sparrow site.

• Coal Tit / svartmes (2)

• African Blue Tit / koboltmes (2)

• Great Tit / talgoxe (3)

• Eurasian Nuthatch / nötväcka (1)

• Short-toed Treecreeper / trädgårdsträdkrypare (1)

• Eurasian Golden Oriole / sommargylling (5)
Single birds at several low/mid-elevation sites but very common at Cascades d'Ouzoud (10+ birds).

• Black-crowned Tchagra / svartkronad tchagra (1)
Easy to see (and especially hear) at Oued Massa, where we heard about five and saw two very well while walking from the main parking lot following the river towards the sea for about 1,5 kilometres.

• Great Grey Shrike / varfågel (11)
The taxonomy is changing quite often around the Great Grey Shrike complex, and the subspecies *algeriensis* found in Morocco is sometimes included in Southern Grey Shrike.

• Woodchat Shrike / rödhuvad törnskata (11)

• Eurasian Magpie / skata (3)
Distinctive subspecies *mauretanica* has a blue blaze behind the eye. Only seen at low elevation close to the coast.

• Yellow-billed Chough / alpkaja (1)
Two birds seen at Oukameiden where Red-billed Chough is abundant. The Yellow-billed rarely comes down to the village so the best way to find them is to search for them soaring at higher altitude.

• Red-billed Chough / alpkråka (1)

• Eurasian Jackdaw / kaja (3)
Only found in the town of Azrou.

• Brown-necked Raven / ökenkorp (3)

• Common Raven / korp (6)

• Spotless Starling / svartstare (12)

• House Sparrow / gråsparv (14)

• Spanish Sparrow / spansk sparv (2)

• Desert Sparrow / ökensparv (1)
A pair seen at a breeding site in Erg Chebbi. Same site as described by Sander Bot (31.221225N, 3.956267W).

• Rock Sparrow / stensparv (4)

• Common Chaffinch / bofink (9)

• European Serin / gulhämpling (11)

• European Greenfinch / grönfink (4)

• European Goldfinch / steglits (10)

• Eurasian Linnet / hämpling (5)

• African Crimson-winged Finch / atlasökenfink (1)
Two birds seen along the track found by following the main road to the left while reaching the village of Oukameiden, a further 2-3 km away.

• Trumpeter Finch / ökentrumpetare (1)
Small flocks seen at Tagdilt Track and at the site for Western Mourning Wheatear south of Amerzgane.

• Rock Bunting / klippsparv (1)

• House Bunting / hussparv (12)

• Corn Bunting / kornsparv (4)

A few birds we didn't see

Pharaoh Eagle Owl / ökenuv

There are guides in the Erfoud area showing this species but we didn't use that option. Instead we searched for it west of Imiter at the site where Sander Bot searched for it (and also failed) last year and where it was reported as late as in March this year (31.374379, -5.810608). However, we didn't find it even though the site looks perfect for roosting Eagle Owls.

Bald Ibis / eremitibis

We searched for it for an hour or so around Tamri, but as three of the four of us had seen it before and the fourth one didn't yell too much we didn't go all-in. The birds are surely more difficult to find in summer when they breed but if you put in a little more energy than we did there should be a good chance of finding it.

Dupont's Lark / dupontlärka

We visited the well-known site at Zeida plains, but only for one hour on a hot afternoon when the bird activity was very poor. We didn't deserve it. Try for it early in the morning.

Laughing Dove / palmduva

This bird has according to many trip reports become, if not common, at least widespread in parts of Morocco. As we didn't think about that and the other doves are very common we didn't really look for it.

Houbara / ökentrapp

This species is nowadays extremely rare and nothing to expect. Thus we neither expected nor saw it. But it still occurs in small numbers in Erg Chebbi according to locals.

Raptors / rovfåglar

Of course we saw some raptors, but never any big numbers and some days we almost saw none (apart from Common Kestrel). We didn't see any Bonelli's Eagles (hökörn) or Black-winged Kites (svartvingad glada). Summer and breeding season is probably the main reason for the low numbers.

As we didn't visit the coastal area north of Essaouira we never considered species such as Marsh Owl (kapuggla), Double-spurred Francolin (marockansk frankolin) and Small Buttonquail (springhöna).

Herptiler / Reptiles & amphibians

No comments on these, but just let us know if you want details.

- Kärrsköldpadda / *Emys orbicularis* / European Pond Turtle
- Iberisk bäcksköldpadda / *Mauremys leprosa* / Spanish Terrapin
- Morisk landsköldpadda / *Testudo graeca graeca* / Greek Tortoise
- *Barbarophryne brongersmai* / Brongersma's Toad
- *Bufotes boulengeri* / African Green Toad
- *Amietophrynus mauritanicus* / Mauritanian Toad
- *Pelophylax saharicus* / Sahara Frog
- Murgecko / *Tarentola mauritanica* / Moorish Wall Gecko
- *Agama impalearis* / Bibron's agama
- *Uromastyx nigriventris* / Moroccan Spiny-tailed Lizard
- *Lacerta perspicillata* / Moroccan Rock Lizard
- *Podarcis vaucheri* / Andalusian Wall Lizard
- Fransfingerödla / *Acanthodactylus erythrurus* / Spiny-footed Lizard
- Ödlesnok / *Malpolon monspessulanus* / Montpellier snake
- Viperasnok / *Nautrix maura* / Viperine snake

SPANISH TERRAPIN IS A COMMON SPECIES, SEEN AT TENS OF SITES, IN CONTRAST TO EUROPEAN POND TURTLE, WHICH WE ONLY SAW AT IFRAN.

Däggdjur / Mammals

- Nordafrikansk borstekorre / *Atlantoxerus getulus* / Barbary Ground Squirrel
- Rödräv / *Vulpes vulpes* / Red Fox
- Brunryggad sandräv / *Vulpes rueppelli* / Rüppells Fox
- *Psammomys obesus* / Sand Rat
- Faraoråtta / *Herpestes ichneumon* / Egyptian mongoose

Tack / Thanks

Many thanks to Sónia for general advice, reminding Magnus on the importance of sun block and for providing papers and litterature. Thanks to Phil for odonate sites and Sander Bot for an excellent trip report.

Källor och litteratur

- Benstead, Phil. 2015, muntligen.
- Dijkstra et al, *Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe.* Senaste som tar upp alla Europas arter, men notera att det finns en del som saknas och några fel.
- Ferreira, Sónia, et al. 2014. *A Critically Endangered new dragonfly species from Morocco: Onychogomphus boudoti sp. nov. (Odonata: Gomphidae).* Zootaxa 3856 (3): 349–365.
- Gosney, Dave. *Finding Birds in Morocco: the Deserts.*
- Gosney, Dave. *Finding Birds in Morocco: coast and mountains.*
- Jacquemin, Gilles & Boudot, Jean-Pierre. 1999. *Les Libellules (Odonates) du Maroc.* Société Française d'Odonatologie.
- Ouwehand, Janne & Bot, Sander: *Morocco June 2014 go Morocco in late spring!* Trip Report, pdf.

Websites

- Amphibians and reptiles of Morocco and Western Sahara *http://www.moroccoherps.com/en/Inicio/*
- *Observado.org*

